

A NAGYVÁRADI KIR.

KATH. JOGAKADÉMIA

ALMANACHJA

AZ 1910—1911. TANÉVRŐL.

KÖZLI:

AZ IGAZGATÓ.

HARMINCZHETEDIK ÉVFOLYAM.

SZENT LÁSZLÓ NYOMDA R. T. NAGYVÁRADON.
1911.

BCU Cluj Central University Library Cluj

I. Történelmi visszatekintés.

A nagyvárad kir. akadémiát b. c. Mária Terézia alapította az 1780-ik évben. Eleintén ugyancsak a bölcsészeti szakma volt ezen akadémián képviselve, de már 1788. évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővítettett, mely évfolyamok közül az első 1788. szept. 1-én, a második 1789. évi szeptember 1-én nyitotta meg.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szerveztetett, mindazonáltal a jogvégzettek csak kivételesen bocsátották, még pedig 4 egyetemi félév utánpótlása mellett, a jogi szigorlatokra. A tannyelv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontrei főgymnasiumba, mint ennek a 7. és 8. osztálya, beolvasztatott.

1861-ben ismét a magyar tannyelv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874-ben az azon évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással *a két magyar egyetem jogi karával egyenjogú, négy évfolyamu teljes jog- és államtudományi karrá alakítottát, melynek végeztével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen, jogszigorlatokra bocsátatnak.*

1889. évi márczius hó 17-én az intézet *százados fennállásának jubileumát* ünnepelte meg.

Jelenleg a nagyvárad kir. jog- és államtudományi karnál a következő nyolcz tanszék van rendszéresítve u. m.: 1. a római jogra, 2. a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3. a nemzetgazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar pénzügyi törvényekre, 4. a magyar és osztrák magánjogra, 5. a peres és perenkívüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6. a statisztikára és a magyar közigazgatási jogra, 7. a jogtörténetre és egyházi jogra, 8. a politikára, a magyar közjogra s a jog- és államtudományokba való általános bevezetésre. Ezekon kívül előadatnak még a bánya- és tételes nemzetközi jog,

a bölcsészeti erkölcsstan, a művelődéstörténet, az egyetemes történet legújabbkori része, az államszámviteltan, a törvény-széki orvostan és a közegészségtan.

Az intézet a kath. tanulmányi alapból tartatik fenn.

II. A jog- és államtudományi kar személyzete.

Igazgató:

Pilismaróti dr. *Bozóky Alajos*, m. kir. udvari tanácsos, képesített egyetemi magántanár, a római jog nyilv. rendes tanára az első alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke, a jog és az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak tagja, továbbá a magyar jogászgűylés állandó bizottságának, a biharmegyei régészeti és történelmi egylet s a nagyváradi jogászegylet, a Szent István-társulat igazgató-választmányának s irodalmi osztályának tagja, a budapesti t. egyetemi központi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolájának s a nagyváradi Szigligeti Társaság tiszteletbeli tagja, a nagyváradi jogakadémiai Györsirői Egyletnek díszelnöke. Olaszi, Lukács György-utca 23. sz. a.

Nyilvános rendes tanárok:

Dr. *Molnár Imre*, képesített egyetemi magántanár, a nemzetgazdász, pénzügytan, m. pénzügyi törvényisme és a tételes nemzetközi jognak ny. rendes tanára, a II. alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke és az államtudományi államvizsgálati bizottságnak tagja, Nagyvárad város hegyközségének elnöke, törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, szépészeti és közlekedésügyi bizottságának s központi választmányának, valamint a községi iskolaszéknek tagja, a szőlősgazdák országos egyesületének alelnöke. Szigligeti-utca, saját házában.

Köröstarjáni dr. *Hoványi Gyula*, képesített egyetemi magántanár, a jogbölcsész és büntető jognak ny. r. tanára, a II. alap- és a két államvizsgálati bizottságnak tagja, akadémiai könyvtárnok (1911. márczius 31-ig). Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, gyámhatósági és árvaházi felügyelő bizottságának tagja, a Szent István-Társulat és az országos Pázmány-egyesület rendes tagja, a nagyváradi Jogászegylet és a Szigligeti-Társaság, valamint a nagy-

váradai Katholikus Kör választmányának tagja, tudományos és művészeti osztályának elnöke, a nagyváradai Katholikus Legényegyesület választmányának tagja, kath. autonomiai kongresszusi képviselő. Olaszi, Kórház-utca 4. sz. a saját házában.

Dr. *Ágoston Péter*, okleveles bíró, képesített egyetemi magántanár, a magyar és osztrák magánjog s a magyar bányajognak ny. r. tanára, a jogtudományi államvizsgálati bizottság e. i. elnöke, az I. alapvizsgálati bizottság tagja, Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának tagja, a nagyváradai Jogászegylet titkára, a Szigligeti-társaság, a Bihar-megyei Casino választmányi tagja, a nagyváradai Társadalomtudományi Társaság, a Nagyváradai Népiroda elnöke. Olaszi, Rákóczi-ut 38. sz. a.

Dr. *Mártonfy Marczel* ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a peres és perenkívüli eljárás, kereskedelmi és váltójog ny. r. tanára, az I. alap- és a két államvizsgálati bizottság tagja, a Társadalomtudományi Társaság és a Szigligeti-társaság választmányi tagja. Olaszi, Rákóczi-ut 32. sz.

Dr. *Kiss Géza*, képesített egyetemi magántanár, az encyclopaedia, magyar közjog és a politika ny. r. tanára, a két alap- és a két államvizsgálati bizottság tagja. Olaszi, Sal Ferencz-utca 11. sz. a.

Dr. *Sigmond Andor*, képesített egyetemi magántanár, a m. közigazgatási jog s a statisztika ny. r. tanára, az államtudományi államvizsgálati bizottság e. i. elnöke, a II. alap- és a jogtudományi államvizsgálati bizottság tagja, (1911. ápril 1-től) akadémiai könyvtárnok. Olaszi, Schlauch-tér, 5-11. sz.

Nyilvános h. rendkívüli tanár:

Dr. *Bochkor Mihály*, h. ügyvéd, az egyházi jog s a magyar alkotmány és jogtörténet h. rk. tanára, a kar jegyzője, és az I. alap- és a két államvizsg. bizottság tagja. Schlauch-tér 16. sz.

Magántanárok:

Dr. *Károly Irén*, premontrei kanonokrendű áldozár, főgymnásiumi ny. r. tanár, a bölcsészeti erkölcsstan magántanára, képesített egyetemi magántanár, a magyar matematikai és fizikai társulat alelnöke. Olaszi Uri-utca, premontrei társház.

Dr. *Némethy Gyula*, nagyváradai egyházmegyei áldozó pap, theologiai ny. r. tanár, a budapesti m. k. t. egyetem

theologiai karának bekebelezett tagja, a művelődéstörténet magántanára, az államtudományi államvizsgálati bizottság kültagja, szentszéki bíró, prosynodális vizsgáló, a Műemlékek orsz. bizottságának levelező tagja, a biharmeyei és n-várad i történelmi és régészeti egyeslet muzeumának őre. Seminarium.

Dr. *Baróthy Ákos*, Nagyvárad város t. főorvosa, a törvényészki orvostan és közegészségtan magántanára. Olaszi, Rákóczi-ut 47. sz.

Hitszónok:

Dr. *Némethy Gyula*, (lásd fentebb.)

Könyvtárnok:

Dr. *Hoványi Gyula*, majd Dr. *Sigmond Andor* (lásd fentebb.)

Titkár:

Dr. *Suhayda György*.

Díjnok:

Számborovszky Rezső.

Hivatalszolga:

Kertész István, altiszt az akadémiai épületben.

Vizsgálati bizottságok:

Megerősítettek a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1910. évi júl. 23-án 7.368. sz. a. kelt rendeletével.

I. Alapvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. *Bozóky Alajos*, h. elnök: Dr. *Bochkor Mihály*, tagjai: Dr. *Ágoston Péter*, Dr. *Mártonfy Marczel*, Dr. *Kiss Géza*, Dr. *Bochkor Mihály*.

II. Alapvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. *Molnár Imre*, h. elnök: Dr. *Kiss Géza*, tagjai: Dr. *Hoványi Gyula*, Dr. *Kiss Géza*, Dr. *Sigmond Andor*.

Jogtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. *Ágoston Péter*, h. elnöke: Dr. *Bozóky Alajos*,
 beltagjai: Dr. *Bozóky Alajos*, Dr. *Hoványi Gyula*,
 Dr. *Mártonfy Marczel*, Dr. *Kiss Géza*, Dr. *Sigmond Andor*,
 Dr. *Bochkor Mihály*.

Kültagjai:

Dr. *Berkovits Ferencz*, h. ügyvéd, az ügyvédi kamara elnöke.

Czvek Kálmán, kir. kuriai bíró.

Dobosfy Alajos, kir. kuriai bíró.

Hlatky Endre, Nagyvárad város főispánja.

Dr. *Imrik Péter*, kir. kuriai bíró.

Medvigy Mihály, ny. kir. táblai tanácselnök.

Pajor Kálmán, kir. táblai bíró.

Dr. *Plopu György*, kir. kuriai bíró

Rádl Ödön, h. ügyvéd, kir. tanácsos.

Sztaniszlavszky Adolf, kir. főügyész.

Urbán Adolf, kir. kuriai bíró, kir. táblai tanácselnök.

Dr. *Wallner Ödön*, Biharvármegye t. főügyésze.

Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. *Sigmond Andor*, h. elnök: Dr. *Kiss Géza*,
 beltagjai: Dr. *Bozóky Alajos*, Dr. *Molnár Imre*,
 Dr. *Hoványi Gyula*, Dr. *Mártonfy Marczel*, Dr. *Sigmond Andor*,
 Dr. *Bochkor Mihály*.

Kültagjai:

Dr. *Beöthy László*, országgy. képviselő.

Dr. *Karácsonyi János*, nagyváradai I. sz. kanonok, a m.
 t. Akadémia tagja.

Dr. *Karsch Lollion*, nagyváradai I. sz. apát-kanonok.

Dr. *Miskolczi Ferencz*, Biharvármegye főispánja.

Dr. *Némethy Gyula*, theol. ny. r t. akad. hitszónok.

Papp János, n.-várad-belényes-vaskóhi vasut igazgatója.

Papp Miklós, min. tanácsos, m. kir. pénzügyigazgató

Rimler Károly, Nagyvárad város polgármestere.

IV. Az 1910—1911. tanév története.

Az idei tanévet 1910. évi szeptember 15-én nyitottuk meg a szokott ünnepélyességgel.

Délelőtt 10 órakor a premontrei rend templomában Veni Sancte volt, amelyet dr. *Némethy Gyula* theol. tanár, jogakadémiai hitszónok és magántanár celebrált.

A Veni Sancte után a jogakadémia disztermében gyültek össze az ünnepélyes megnyitásra. A megnyitáson megjelentek: *Fetszer Antal* felsz. püspök, *Széchenyi Jenő* apát-kanonok, *Imrik Péter* kir. kuriai bíró, *Novotny S. Alfonz* főgimnáziumi igazgató, dr. *Vucskics Gyula* esperes-plébános és mások.

Az ünnepélyt dr. *Bózóky Alajos* igazgató a következő beszéddel nyitotta meg:

Tekintetes Tanári Kar!

Szeretett Akadémiai Ifjuság!

Mélyen tisztelt Vendégeink!

Egy új tanév küszöbéhez értünk és ezt a jelentőséges pillanatot akadémiánk főnállása óta követett s így csakugyan ősinek mondható szokásunkhoz hiven némi ünnepélyességgel kívánjuk megülni. A mi tanévmegnyitó ünnepélyeink a legszólóbban bizonyítják, hogy a nagyváradi jogakadémia őseink bölcs előrelátása szerint édes magyar hazánknak ebben a részében valóságos kulturmissziót teljesít, melyet csak is buzgón folytatni lehet és kell, de koránt sem megbénítani vagy épenséggel abbahagyni nem szabad. A mi jogtanodánk működése iránt érdeklődő nagyközönség is át van hatva ama tudattól, hogy az a nagy vidék, melynek Nagyvárad városa a legtermészetesebb kulturális góczpontja, legközelebből akadémiánkra van utalva, mely körül a többi kulturális intézményeink is mintegy saját kristályok körül csoportosulnak, hogy vele karöltve és összhangban teljesítsék feladatukat, feleljenek meg rendeltetésüknek. Mert, uraim, az emberi társadalom egy szerves egész, melynek egyes részei között összhangnak kell kialakulnia, amely nélkül igazi fejlődés, a tökéletesedés felé való folytonos haladás, teljességgel képzelhetetlen. Ámde hol szerezzé meg magának az ifjú nemzedék ezt a mély igazságot, ha nem az iskolában, ahol az öregek gazdag élettapasztalataik tárházából látják el az ifjakat a boldogulásukhoz szükséges ismeretekkel. Csakhogy ez komoly dolog ám, amelynek megvalósulásához először is arra való

iskolánknak kell lenni, *másodszor* nemes hivatásunk magaslatán álló tanerőkkel kell rendelkezniünk, *harmadszor* pedig egy a fiatal kor hamisítatlan és romlatlan zománczával ékeskedő, minden szépért, jóért és nemesért lelkesedni tudó aranyifjúságunk legyen.

Hálát adhatunk az Istennek, hogy mind a három kellék birtokában vagyunk!

A nagyváradai jogakadémia immár 120 éves multra tekinthet vissza, mely idő alatt nem csak hiven és lelkiismeretesen teljesítette feladatát, hanem remegés nélkül, egyedül indokolt létjogosultságára való hivatkozással szembe is szállott és sikeresen megküzdött az elébe tornyosult akadályokkal. Igazi Alma Materként viselkedett és mint ilyen elismerést és tiszteletet vivott ki maga iránt. Ilyen tanintézetet nem lehet egyszerűen ignorálni avagy fölötte napirendre térni, sőt ellenkezőleg azt az irányadó tényezőknek föl kell karolniok és mindazokkal az eszközökkel fölruházniok, melyekre igenis szüksége van, hogy a haladó kor követelte fokozottabb igényeknek is képes legyen megfelelni, mert hisz' mindig könnyebb egy már létező és meggyökeresedett intézetet tovább fejleszteni, mint egy egészen újat létesíteni. Itt arra gondolok, hogy a mi jogakademiánkat is kell, mint ahogy különben is már 1874. évben kilátásba helyeztetett, a jog- és államtudományok behatóbb művelését előmozdító bölcséleti és történelmi tanszékekkel kibővíteni, könyvtári dotatiókat a kívánatosnak mutatkozó mértékben fölemelni és miként egy másik testvérakademián már is effectuáltatott, a joghallgató ifjuság számára kihirdetendő pálya-kérdések sikeres megfejtésének megjutalmazására jutalomdíjakat engedélyezni, valamint végre a Mensa Academica hathatós támogatásával a mi nemes törekvéseinket elősegíteni.

Ha mindez megtörténik, pedig igazán csak a jóakaraton mulik, hogy megtörténjék, akkor bátran tekinthet akademiánk a jövőbe és szerezhethet magának újabb elévülhetetlen érdemekeket a haza körül.

Szerénységünk tiltja, hogy örmagunkat dicsérjük, de a mult bátran enged következtetni a jelenre és a jövőre. Az a körülmény, hogy a nagyváradai jogakadémia nemcsak igen tekintélyes számban szolgáltatott kiváló tanerőket a budapesti, majd a kolozsvári egyetemnek is, hanem hogy közelünknek csaknem minden ágában találjuk a nagyváradai jogakadémia egykori tanítványait, elég világosan bizonyítja, hogy a tanárok igenis hivatásuk magaslatán állottak, hogy mindig a korrallal haladtak s hogy előadásaiuk vonzották a hallgatókat, kik lelki gyönyörűséget találtak a tanulásban és felejthetetlen emlékeket vittek magukkal az iskolából az életbe!

De hát megvan-e a harmadik kellékünk is? Az arany ifjuságunk? Igenis megvan, hogyne volna? Évtizedekre terjedő hosszú tanárkodásomból tudom, hogy mindig volt, van és lesz. A romlatlan ifju lélek a legfogékonyabb a tanítás befogadására, kivált, ha maga is tapasztalja, hogy amit tanárainak ajkairól hall, csakugyan üdvös és hasznos ismeretek elsajátítására alkalmas. Ezen ismeretek összesége lesz majdan, még pedig igen rövid idő múlva, az alap, amely az életben kalauzként fogja az ő lépteit irányítani.

Hadd intézzek Önökhöz, mint arany-ifjuságunk itt megjelent képviselőihez és akademiánk polgáraihoz, néhány komoly szót.

Az első, amire Önöket figyelmeztetni kívánom, az a lényeges különbség, amely az immár befejezett középiskolai és az itt nálunk folytatandó főiskolai tanulmányaik között fenforog. Most már közvetlenül az életpályájukra készülnek Önök, az Önökkel itt közlendő tudományos ismeretek is mind arra vonatkoznak, nagyon természetes tehát, hogy akadémiai tanfolyamuk a legkomolyabb munka, amelyre magukat elszánták, amidőn ide beléptek. Ezt egy percig sem szabad szemök elől téveszteni. Az az idő, mely Önöknek itt ki van mérve, inkább kevés, mint sok, miért is ugyancsak fukarkodniok kell vele, ha célt érni akarnak. Nem tudom eléggé hangsúlyozni Önök előtt, mekkora kárnak teszik ki magukat, ha a tanulásra szánt drága időt könnyelműen elfecsérlik, felhasználatlanul elmulni engedik, a közmondás is azt tartja: „az idő eljár, senkire sem vár.“ Ne ébredjenek soha annak a tudatára, hogy időt mulasztottak, mert abban a pillanatban gyötörni fogja Önöket az a gondolat, hogy ezt az elvesztett időt a világnak semminemű kincse sem hozza vissza Önöknek. Az időnek könnyelmű elvesztegetése ellen legbiztosabb óvszer a czélszerű *időbeosztás*, mely mellett találnak majd időt s alkalmat a szórakozásra és pihenésre is. A szakadatlan szellemi munka is megárt, de nem szabad a pihenés ürügye alatt a munkát elhanyagolni és nem szabad oly fonák helyzetet teremteniök, hogy amidőn dolgozniok kellene, ép akkor jut eszükbe a pihenés, vagy hogy amidőn csakugyan pihenhetnének, ép akkor szedik elő a munkát. Mindent a maga idején! Ordo est anima rerum! Minden, amit tesznek, legyen öntudatos, jól meggondolt, előre kiszámított cselekvés, megállapított tervökbe illeszkedő, az elébök kitűzött végcél elérésére szolgáló. Erre persze valamely belső szózatnak kell Önöket serkenteniök, ez a szózat pedig a *kötelességérzet és kötelességtudás*. Első perctől fogva kell ettől áthatva lenniök, anélkül, hogy ezért valami különös jutalmat várnának vagy várhatnának. Azért tanulnak és iparkodnak magokat válasz-

tott életpályájukra kellőképpen előkészíteni, mert kénytelenek vele és méltán elvárhatják ezt Önöktől szüleik, az emberi társadalom és amelynek különben is mindenökkel tartoznak: a haza Nem is képzelhető édesebb jutalom annál, melyet kinek-kinek a teljesített kötelesség tudata nyújt, mert ezt önmagában hordja, sem irigység, sem üldözés attól senkit meg nem foszthat.

De van ám mód arra, hogy kötelességök, melyről már Gaius mondotta, hogy „nemini damnosum debet esse officium suum“* ne is essék terhökre, ha mindjárt kezdettől fogva örömmel és lelkesedéssel karolják föl azt, a mi elől ugy sem térhetnek ki. Különösen a jog és államtudományokkal való foglalkozás sok fölötte kellemes órát helyez Önöknek kilátásba, mert megismerkednek az állammal és annak száz meg százféle rendeltetésével és feladataival, a jog lényegével és különféle elágazásaival, a politika mineműségével és céljaival, szóval egy időig teljesen ismeretlen kép tárul föl Önök előtt, melynek érdekes részleteit tanáraik fogják Önöknek az egyes disciplinák keretében megmagyarázni. Ha mindehhez hozzáveszik azt a kilátást, hogy mint jogvégezettek már néhány év múlva magok is kerekék és rugók lesznek az állam komplikált gépezetében, azaz tevékeny részt fognak venni az államcélök előmozdításában, akkor igazán lehetetlen, hogy ne lelkesedéssel lássanak a tanuláshoz. És ha a leczkék szorgalmas látogatása, az előadott tárgyoknak buzgó elsajátítása, az időnkinti colloquiumokra való alapos elkészülésök úgyszólván második természetükké vált és vérökbe, in suceum et sanguinem, átment, akkor csodálkozva fogják tapasztalni, hiszen az útjukba gördült és sokkal nagyobbaknak képzelt akadályok nem is olyan legyőzhetetlenek.

Lehetetlen, hogy már eddig is ne hallottak volna a létért folytatott küzdelemről. Ez a küzdelem napjainkban már-már ádáz tülekedéssé fajult és mert lassankint az emberi társadalmat egybefűző erények is tünedezni kezdenek, az emberiséget ama veszedelem fenyegeti, hogy visszasüllyed az állami rend nélkül való állapotba, amidőn csak a bellum omnium contra omnes ösztökélte az egyeseket, az erősebbnek a joga, a ki bírja, az marja, igazságról ugynevezett osztó igazságról szó sem volt. Ezt a XX. század jogállama nem nézheti tétlenül. Hogy a társadalom ezerféle bajban szenved, azt hiába tagadnók, mert uton-utonfélen találkozunk azokkal a bajokkal. Azonban egyáltalában nem fogadható el az az érvelés, hogy ezek a bajok csak a mai társadalmi rend teljes felforgatásával, civilizációnk feláldozásával lennének

* Gaius liber 7. ad Edictum provinciale D, 29, 3, 7.

orvosolhatók, sőt több mint bizonyos, hogy a mai civilizáció romjain fölépitendő új rend (?) semmiképpen sem lenne jobb, megfelelőbb, tökéletesebb a mainál, amelyet a polgárság iránt vak gyűlölettel viseltető új próféták haladéktalanul eltörölni szeretnének. Hiszen már egymaga az a körülmény, hogy ezek az újítók nem ismernek hazát, teljesen diszcreditálja az ő törekvéseiket előttünk. Avagy eltudja-e valaki képzelni a magyart haza, az ő hazája nélkül? Tudna-e bárki bennünket a haza elvesztéseért kárpótolni? Mi lenne önmagunkból? Ki merné állítani, hogy a magyar állam s vele a magyar nemzet már betöltötte szerepét és megérett arra, hogy eltűnjék a föld színéről? Mert az a híres *nemzetköziség* mit hozna reánk egyebet a megsemmisülésnél? Tehát csak nem fogadunk el önként olyas valamit, amiről biztosan tudjuk, hogy egyéniségünket, nemzeti sajátosságainkat és a mi mindennél a legértékesebb, ezer év viszontagságai között vívott véres küzdelmeink árán szerzett nemzeti létjogosultságunkat visszaszerezhetetlenül földadnók!

Föl sem hoztam volna ezt a témát megnyitó beszédben, ha nem tudnám, hogy az új irány apostolai kinyújtják csápjaikat a mi arany ifjuságunk felé is, melyet minden áron hálójukba keríteni iparkodnak. Minthogy pedig ebben a törekvésben az ifjuságra nézve veszedelmet látok, óva intem Önöket, ne engedjenek olyan syrénhangoknak, melyek mindent, a mi csak szent mi előttünk, merészen megtagadnak, sem Istent, sem hazát, sem házasságot, sem szülői tekintélyt, sem gyermeki hálát és tiszteletet a szülők iránt, sem egyéni tulajdont nem ismernek, hanem egyedül az önzést, még pedig a legvastagabb fajtából, hirdetik elérendő cél gyanánt és még hozzá a nemzetköziség tág köpönyege alatt!

Ha még oly kitűnően is fölvértezik is Önök magukat tudománnyal, ne feledjék soha, hogy majdan emberek között, emberek módjára, emberségesen, emberi szívök sugallatára hallgatva kell Önöknek élniök és működniök, tehát semmiképp sem lehetnek igaz barátjaik azok, akik Önöket ezektől a tulajdonoktól s ezek forrásától, a hazaszeretettől, a vallástól, az erkölcstől, amelyekben gyermekkoruktól fogva felnevekedtek, meg akarják fosztani. Az ember alig hinné, ha nem olvasná, nyomtatásban, tudományos (!) értekezések mezébe burkoltan, hogy a fiak semmiféle hálával sem tartoznak az apjoknak s hogy elavult s fen nem tartható a dekalogusnak 4-ik parancsa: tiszteljed apádat, anyádat, hogy hosszú életű lehess e földön!

Hadd hozzak fel csak néhány szembeszökő adatot, mely ezeket az esztelen állításokat szemlátomást megczáfolja. Ime a japánok, akik pedig pogányok, egyedül hazafi-

ságuknak köszönhatték a legyőzhetetlennek hitt Oroszország fölött aratott fényes és világra szóló győzelmüket.

A nemzetköziséget a hatalmas Németország is elítéli. A königsbergi egyetem Rector magnificentissimusa, a német trónörökös, épen a minap hangoztatta, hogy a német *nemzeti* jellem hangsúlyozását óhajtja (a kathedrákról) ellentétben a nemzetközi törekvésekkel, amelyek az egészséges német népi karaktert csak elhomályosítani alkalmasak.

Dicsőségesen uralkodó apostoli királyunk Ő Felsége ép a mult hónapban érte el alattvalói millióinak a Mindenhatóhoz emelt hálaímei között életének 80-ik évét. Ő ugyancsak teljes hosszu életén át tisztelte szülőit.

Lelekem mélyéből buzdítom Önöket, hogy az *igaz úton* haladjanak és ne engedjék magokat semmiféle lidérczfénytől félrevezettetni. Ne forduljanak el az ősök hagyományától, ne tartsák kívánatosnak a hontalanságot, ne lássanak tökéletesedést az Isten tagadásában, a vallás megvetésében, a felebaráti szeretetnek az egyéni önzéssel való helyettesítésében, hanem fogjanak össze egy szívvvel és lélekkel a mi édes magyar hazánk fölviágoztatására, mert hiszen nem szorul az bizonyításra, hogy a magyar szabadságon kívül nincs külön sehol a nagy világon s nemzeti nagy költőnk csak egy mindnyájunk szívébe mélyen belevésétt közérzületünknek adott kifejezést, amidőn azt zengte, hogy itt élünk, halnunk kell!

És ezzel az 1910—1911. tanévet megnyitom.

Ezután dr. Kiss Géza ny. r. tanár a következő szakelőadást tartotta.

Etika, mint a jognak eleme.

A következő fejtegetéseknek nem céljuk az etika és jog viszonyának nagy elvi kérdését vizsgálni, hanem csupán azt a szűkebb keretű részletkérdést óhajtja érinteni: magának a főnnálló tételes jognak, illetőleg maguknak a tételes jogszabályoknak értelmezésénél és alkalmazásánál minő szerep jut az etika követelményei számára? Célom e rövid fejtegetésnek rendjén — kapcsolatban a jogi hermeneutikára vonatkozó és idevágó eddigi tanulmányaimmal* — néhány olyan szem-

* *Kiss Géza*: A jogalkalmazás módszeréről. Budapest, 1908.; Sociologia és jogalkalmazás. Budapest, 1909; Interpretatio és szokásjog a római magánjogban. Magyar Tudományos Akadémiai Értekezések a társadalomtudomány köréből. XIV. kötet, 3. füzet; Billigkeit und Recht mit besonderer Berücksichtigung der Freirechtbewegung, Archiv f. Rechts- und Wirtschaftsphilosophie. Berlin, 1910, III. k. 536. s. k. o.; legújabbán: Gesetzesanslegung und „Ungeschriebenes“ Recht, Jhering's Jakob. LVIII. 414. s. k. o.

pontra rámutatni, mely az etika kérdéses szerepét kellő világításba helyezi ott is, hol azt a modern tudomány, ellentétben úgy a római jogászok, mint az egyházi írók helyes szemléletével, indokolatlanul háttérbe szereti szorítani.

I. A mai jogtudományban uralkodó és közkeletű az a fölfogás, mely a jog körét az etikáétól lehetőleg mentesíteni akarja, sem zárkozhatott el az etikának, mint a jog alkotó elemének elismerése és érvényesítése elől azokban az esetekben, amelyekben maguk az alkalmazandó tételes jogszabályok kifejezetten reá hivatkoznak. Annak daczára, hogy a jog és etika közé válaszfalat emelt, kénytelen volt nem egy esetben fölismerni, hogy a tételes törvényhozás nagyon gyakran maga sem volt képes az eléje állított problémát megoldani, mint ép csak úgy, hogy az etikát hívta segítségül. Aki tehát az illető jogszabályt helyesen akarja értelmezni és alkalmazni, annak nem maradhat egyéb hátra, mint az etika elveit vinni bele az illető jogszabály végrehajtásába.

Néhány közismert példa a legjobban megvilágítja az itt mondottakat:

a) A hazánkban is részben érvényes osztrák polgári törvénykönyv 26. §-a — egyebek között — intézkedik az u. n. „tilos társaságokról“, kimondván, hogy ilyenek „jogokkal nem birnak sem tagtársaik, sem mások irányában és jogok szerzésére nem képesek“. Tilos társaságok pedig — ugymond — azok, melyek a közrendtartási törvények által különösen tiltatnak, vagy a biztonsággal, közrenddel és a jó erkölcsökkel nyilván ellenkeznek.

b) Ezzel az intézkedéssel analog rendelkezés található a római jog mintájára* úgyszólván valamennyi, modern magánjogi törvénykönyvben a *szerezések tartalmára* vonatkozólag: az egyes kodexek valamennyien akként intézkednek, hogy a jó erkölcsökre ütköző szerződés semmis,** hasonlóan áll a dolog a kártérítésre okot szolgáltató ama cselekményekkel, melyek számos törvénykönyv rendelkezése szerint, ugyancsak a erkölcsökre ütköznek, vagy erkölcstelen természetűek, tehát ugyanezzel a kifejezéssel vannak megelölve.***

* C. 8. 38 (39) 4. Imp. Diocletianus et Maximianus: Ex eo instrumento nullam vos habere actionem in quo contra bonos mores de successione futura interposita fuit stipulatio, manifestum est, *quum omnia, quae contra bonos mores vel in pactum, vel in stipulationem deducuntur, nullius momenti sint.*

** Francia Code civil 1131, 1133. art., Osztrák ptk. 878—879. §§., Német ptk. 138. §., magyar Tervezet. 956. §.

*** Lásd pl. német ptk. 826. §-át.

c) A magyar házassági törvény értelmében a házasság fölbontható, illetőleg az ágytól és asztaltól való elválásztás kimondható az egyik fél kérelmére, ha a másik házastárs „*erkölcstelen* életet megátalkodottan folytat“ (1894: XXXI. t.-c. 80. §. c), úgyszintén, ha „a házastársak családjához tartozó gyermekeket ... *erkölcstelen* életre reábirja...“ stb. (u. o. 80. §. b.)

Számos más példát hozhatnánk még föl az állami tétéles törvényhozások köréből, hol a pozitív jogszabály maga kifejezetten operál az erkölcs, erkölcsösség, vagy erkölcstelenség fogalmával. Kétségtelen azonban valamennyi idevágó esetben, hogy a jog itt olyan kifejezéssel, olyan fogalommal él, melynek közelebbi tartalmát a maga specifikus jogi célja szerint nem képes megadni.* Ezt nem is kísérli meg. Egyetlen ilyen szerü szabálynál sem tapasztalhatjuk, hogy a törvényhozó megkisérelte volna az „erkölc“, vagy „erkölcstelenség“ fogalmát „jogászi szempontból“ meghatározni. Ezt nem is tette, mert a definitio kívül esnék az ő hatáskörén és képességén.** Legfeljebb példával, útmutatással szolgálhat, annak illusztrálására, hogy minő cselekményeket óhajt itt különösen szem előtt tartani, amint ezt épen az „erkölcstelen ügyletek“ szabályozásánál úgy a német polgári törvénykönyvben, mint a mi leendő magánjogi kodexünk Tervezetében láthatjuk, midőn a törvényhozó megjegyzi, hogy semmis *különösen* minden olyan szerződés, mely által az egyik fél a másik fél tapasztalatlanságának, könnyelműségének, vagy szorult helyzetének fölhasználásával a saját szolgáltatásának értékét aránytalanul meghaladó ellenszolgáltatást köt ki magának (Terv. 957. §., v. ö. német ptk. 138. §. II. bek.), vagyis midőn az ú. n. *uzsorás szerződést*, mint az erkölcstelen tartalmú szerződés egyik típus *példáját* említi föl.

Magának az „erkölcsiség“-nek fogalma azonban az *etika* körébe vág; midőn a törvényhozó a törvényben ezzel a kifejezéssel él, akkor maga hívja föl a jog alkalmazását arra, hogy az etika szabályait érvényesítse.

Minden ily esetre nézve azt kell tehát mondanunk, hogy itt az *etika magának a jognak alkotó elemévé vált*.

Nagy jelentősége van e körülmény fölismerésének a *törvényhozás* művészete és *technikája* szempontjából is. A törvényhozó bölcseségén mulik: fölismerni azokat az élet-

* *Zitelmann*: Lücken im Recht. Leipzig, 1903, 38. o.

** Ügynevezett „nem kötelező törvénytartalom“ (unverbindlicher Gesetzesinhalt; *Eisele* elnevezése. Archiv für die zivilistische Praxis. LXIX. 289.) állana elő, amiről olyankor beszélünk, midőn a törvényhozó azáltal lépi túl hatáskörét, hogy jogi szabályozást nem tőrő kérdéseket igyekszik rendezni.

viszonyokat, melyek szabályozásánál az etikára kifejezetten kell utalni. Így válik lehetővé a jogot mindvégig etikai magaslapon tartani, azaz elkértilni azt, hogy a törvény kifejezett rendelkezése az erkölcsiséggel ellentétbe jusson. Az „erkölcsiség” említésénél minden egyes bíró tudni fogja, hogy itt a törvényhozó tartózkodott a specifikus jogi szabályzástól, nehogy ez által az ő keze kötve legyen. Ellenkezőleg: a bíró ily esetekben nemcsak jogosítva, de kötelezve is van arra, hogy az *etika* szabályait alkalmazza; erre a törvény expressis verbis hívja őt föl.

A modern német jogirodalom találóan *biztonsági szelepek*hez hasonlítja az ilyen fogalmakat (*Ventilbegriffe*), mert a jog körén kívül álló elemekre utalván, hathatósan ellensúlyozzák a jog ridegségéből támadható egyoldalúságokat.*

II. A jogi szaktudomány nagyon gyakran meg is szokott állani e fogalmaknál, melyek az erkölcsiségre kifejezetten utalnak. Holott nagy tévedés volna azt hinni, hogy az etika uralma csak ezek körére szorítkozik. Nagyon is tekintélyes ama jogi fogalmaknak és rendelkezéseknek száma, melyekben, ha nem is ennyire kézzelfoghatóan, de mégis félreismerhetetlenül utalás foglaltatik az etika elveire.

Az újabb német jogtudomány egy részének elévülhetetlen érdeme, hogy az ú. n. *Treu und Glauben* fogalom rendkívüli jelentőségét fölismerte. A német polgári törvénykönyv, szintén egyezően a legtöbb modern kodex szel, valamint a magyar polgári törvénykönyv tervezetével is, kimondja egyfelől azt, hogy a jogügyletek magyarázatánál a fogalmi jóhiszem (*Treu u. Glauben*) követelményei mértékadók,** másfelől, hogy a szerződésekből folyó jogok és kötelezettségek teljesítésénél ugyancsak a jóhiszeműség elveit kell követni.***

* E tekintetben igen jól vált be a német ptk. 826. §-a, melyet már főntebb érintettünk. „Wer in einer gegen die guten Sitten verstossenden Weise einem Andera *versätzlich* Schaden zufügt, ist dem Anderen zum Ersatze des Schadens verpflichtet.“ Ezen az alapon vált lehetővé a modern gazdasági és szociális érdekharcok nem egy jelenségét megfelelően elbírálni, holott arra a törvényhozó aligha gondolhatott volna előre V. ö. e tekintetben *Oertmann*: Reicht der Schuldverhältnisse. 2. kiadás, 1906, Komm. ad 826. §., 365 o és hozzá *Kiss Géza*: Die Verleitung zum Vertragsbruch, Deutsche Juristenzeitung, XIII. k. (1908.) 684–687. o.; az ott kifejtettekre nézve lásd azóta *Dick*: Der Verstoss gegen die guten Sitten in der gerichtlichen Praxis. Archiv für Bürgerl. Recht XXXIII. k. 74. és k. o.

** Német ptk. 157. §.: Verträge sind so auszulegen, wie *Treu und Glauben* mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern.

*** Német ptk. 242. §.: Der Schuldner ist verpflichtet die Leistung so zu bewirken, wie *Treu und Glauben* mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern. — V. ö. magyar Terv. 980. §. II. bekezdés és 1107. §-val.

Nyilvánvalóan következik ebből, hogy az egész kötelmi jog terén, úgyszólván minden egyes jogi aktus elbírálásánál a törvény által említett jóhiszeműség az alapja minden jogi megítélésnek. De mi az a jóhiszeműség? mi az a Treu und Glauben? A törvény itt sem ad specifikus jogi definíciót. Igen helyesen indul tehát az újabb jogtudomány abból ki, hogy itt is az *etika uralmával* állunk szemközt: itt is *maga a törvény utal az erkölcsi szabályokra*, melyek a jogszabály tartalmát megadják.

Még egy példára hivatkozom itt: a *magyar közjog* köréből. Közjogunk ismeri a koronázási *eskü*,* *hitlevél*, stb. intézményét, valamint a koronázásnál megtartandó *szertartásokat*, anélkül, hogy ezek mikénti követésére, avagy értelmezésére nézve speciális jogi szabályokat állítana föl. Ez utóbbit ugyanis egyfelől fölösleges megtennie, másfelől hatáskörén is kívül esik, mert kétségtelen, hogy midőn elrendelte, mikép a koronázás római katolikus szertartással, a római katolikus papság részvételével történjék,** akkor az összes, idevágó aktusok megítélésére nézve az illető egyházi tételeknek, kánoni törvényeknek és valláserkölcsi elveknek érvényességét szankcionálta; ezek az elvek ebben az esetben *közvetett tartalmát* alkotják közjogunknak; a fölmerülő kérdésekre tehát a fontosabb tárgyalattal analog módon, a szóban forgó valláserkölcsi tételek szerint lesznek irányadók.***

* * *

Fölösleges a fölhozható példák számát szaporítani, annál is inkább, mert az etikai elveknek érvényesülése mindezeknél sokkal *általánosabb* jelentőségű. Minden egyes *jogszabály* értelmezésénél jelentkezik ennek fontossága: az *egész jogrendszer* körül van bástyázva, illetőleg meg van alapozva *etikai* elemekkel, melyek a jog helyes fölfogásának és értékelésének zsinórmértékét alkotják. Azok a törvénykönyvek, melyek a Treu und Glauben-ra vonatkozó általános szabályt csupán a kötelmi jogra alkalmazzák, kétségtelenül megnehezítik a helyes szemlélet diadalrajutását. A helyes fölfogás az, hogy általában *minden egyes jogi tény elbírálásánál* a bona fides irányadó, a jog egész birodalmában, kivétel nélkül. E tekintetben valamennyi modern törvényt messze fölülmulja a a svájci szövetségi polgári törvénykönyv, mely expressis ver-

* Az itt mondottak nyerhetnek alkalmazást más analog intézmények (pl. hivatali eskü) megítélésénél is.

** V. ö. Nagy Ernő: Magyarország közjoga. 6. kiadás. 1907. 144. o.

*** V. ö. Notter, A koronázás jelentősége a sz. István-féle alkotmányban, Nagyváradi kir. jogakadémia Almanach-ja, XXXV. (1909.) 16. l.

bis azt mondja, hogy *jogának gyakorlásában és kötelességének teljesítésében mindenkinek „Treu und Glauben“ szerint kell eljárnia* (2. Artic. I. bek.), azaz szankcionálva van az az elv, hogy az *etika örök törvényei a jog értelmezésének mindenkor alapjául szolgálnak.*

III. E helyes tételt a (görög filozófiára támaszkodó) római jogászok, valamint az egyházi írók a maga egész jelentősége szerint méltányolták. Ők az etikának az értelmezésnél alapul szolgáló elveit találóan és igen jellemzően az *iratlan jog* (νόμος ἄγραφος, ius non scriptum) fogalma alá sorolták. Ezt az iratlan jogot *Aristoteles* mint *általános érvényű jogot* (ὅσα ἄγραφα παρὰ πάντων ὁμολογεῖσθαι δοκεῖν) fogta föl, melynek alapja az *ἐπιεικεία*, mely „a tételes jog szempontjából semmi más, mint a jogrendszer alapeszméje, a helyesen fölfogott és értelmezett jog, a helyes jog, mely felé maga a tételes jog törekszik“.* Ezen az alapon különbözteti meg *Aristoteles* a *tételes* (írott) jogot az *általános* (iratlan) jogtól, mely utóbbi, mint látjuk, nem egyéb, mint az etikai elveknek megfelelő (*ἐπιεικεία*) jogalkalmazás révén előálló helyes jogszabályok összessége. És ezt a fölfogást követték tudvalevően a római jogászok, midőn az *ἐπιεικεία*-nek megfelelő *aequum* e vét a jog általános eszméjévé tették. „Ius est ars boni et aequi“ — mondja P. Iuventius Celsus — kinek e mondását Iustinianus a Digesták élére iratta. (D. I. 1. 1. pr.) Ez az *aequum* itt sem más, mint a jogrendszer alapeszméje, mint törvényértelmezési alapelv, még pedig az *etika* zsinórmértéke szerint elbírálva. Ugyanezt az eszmét fejleszti még tovább a kánonjogi hermeneutikának *ἐπιεικεία*-ja, melyen a kánonjogi interpretatio benigna seu correctiva alapszik, melynek segítségével „legum obscuritas ac duritia humanae conditioni incongrua . . . mollificatur, corrigitur seu emendatur“.** Ugy a római, mint a kánonjog művelői át voltak hatva annak tudatától, hogy minden egyes jogszabály értelmezésénél ki kell állania ezt az *etikai próbát*. Ellenkező esetben vagy szüklátóköri szócsavargatás, vagy pedig egyéni önkény érvényesül a jog alkalmazásában.

Mindezeket a szempontokat a mai jogalkalmazásban is érvényesítenünk kell. Kerülnünk kell úgy a *betüértelmezést*, mint az *egyéni szabadosságot*. Hasonlóan a most említett történelmi példákhoz: súlyt kell fektetnünk arra, hogy a törvény egyes szavainak, kifejezéseinek *etikai* tartalmat adjunk, ámde

* Kiss G.: Interpretatio és szokásjog a római magánjogban, id. h. 14. o.

** V. ö. Aquinói szent Tamás: Summa Theologica. 1, 2, qu. 96. a. 6.; Reiffenstuel: Jus canonicum universum, lib. I. Dec. tit. II. n. 368.

korántsem az egyén individuális nézete szerint, az az mindenkinek egyéni, szabad fölfogása értelmében, hanem az *etika mindenkit kötelező elvei* szerint. Helyesen jegyzi meg e pontra nézve a modern törvényértelmezés körül folytatott irodalmi vita egyik legkiválóbb részvevője, *Oertmann*: „Hogy ily általánosan kötelező etika szerencsére csakugyan létezik, a modern etikai individualizmus dacára is, ezt igazolja a modern állam példája, mely a lelkiismereti szabadság minden önállósága mellett is lényegileg a *keresztény* jelzőt vesz igénybe“.*

Ime, így kell fölfogni az etika általános jelentőségét a jog értelmezése terén.

IV. Messze vezetne e tétel egyes következményeit értékük és jelentőségük szerint részletesen méltatni. Elég legyen tehát ezúttal csupán egy fontos metodikai kérdést érinteni, melynek megoldását az előbbieken vázolt alapfölfogás sok tekintetben megkönnyítheti.

A jogtudományban régi idő óta vitatott kérdés a törvények ú. n. *elavulásának* problémája, vagyis ama kérdés, miként kell a fönnálló törvényeknek kifejezett eltörlés hiányában való hatályon kívül helyezését megmagyarázni?

Mint láttuk, a törvények értelmezésének zsinórmértékéül az etika szolgál. Amíg lehet, *e szerint* kell a törvények szabályait fölfogni és magyarázni. De vajon mi történik akkor, ha ez a magyarázat többé nem sikerül, ha a fönnálló pozitív törvény *homlokegyenest* jut ellenkezésbe az etika követelményeivel? ha tehát kiegyenlítésről nincs többé szó és ennek daczára az állami törvényhozás nem gondoskodik az illető szabály hatályon kívül helyezéséről?

Alig lehet kétség tárgya, hogy az ilyen törvényre az *elavulás* (desuetudo) elvét alkalmazzuk; az illető törvény többé nem tekinthető élő jognak; szabályai holt betűk, melyek többé nem hajthatók végre. Ezt tanúsítja a jogtörténelem nem egy példája, sőt mai jogéletünk is.

A jelenség *metodikai méltatása* az uralkodó jogelmélet részéről még sem helyes. Sem a történelmi jogiskola ködös „szokásjoga“, sem az ú. n. modern szabadjogi iskola voluntarizmusa nem alkalmasak arra, hogy helyes magyarázat alapjául szolgáljanak. Részletes kritikai ismertetés ezúttal fölösleges; aki a kérdés irodalmát ismeri, tudni fogja, hogy e téren mindeddig csakis *negatív* eredményt lehet konstatálni az irodalomban: a kritikai rész, az eddig felmerült fölfogások megbírálása kítünően sikerül, míg a pozitív rész, a megoldásra törekvő új elmélet tarthatatlansága csakhamar kítünik.

* *Oertmann*: Gesetzeszwang und Richterfreiheit. Leipzig, 1903. 22 l.

Holott az egész jelenség az etikai alapon nyugvó *törvényértelmezésre* vezetendő vissza, amint ezt, úgy a *római*, mint különösen a *kánonjog* művelői meggyőzően kifejtették. Magának a törvénynek alapja esik el akkor, ha a szóban forgó etikai előfeltételekkel ellentétbe jut: „cessante ratione legis cessat et lex ipsa“. Az etika szabja meg a törvénynek létezését is épúgy, mint értelmezését. Amint a kánonjogi hermeneutika egyik legélesebb elméjü művelője, *Suarez** kifejti:

„Tunc ergo dicitur mutari contrarie obiectum legis, quando per mutationem materiae vel rerum seu circumstantiarum fit ut sit iniustum vel quocunque modo turpe servare legem vel si fiat impossibile aut saltem ita difficile et arduum, ut moraliter iudicetur impossibile totius communitatis vel denique si fiat prorsus inutile et vanum respectu boni communis“.

Ha tehát az etika követelményeivel ellentétbe jutott jogszabályt mégis mint érvényes jogtételt tekintjük és annak érvényesítését akarjuk erőszakolni, akkor magának a jognak alapeszméjével jutunk ellentétbe. Erre a nagy hibára czéloz *Goethe* Faustjának (I. rész) ama híres jelenetében midőn Mefistofelessel a jogudomány gúnyos ismertetését adhatja:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Es erben sich Gesetz und Rechte,
Wie eine ewige Krankheit fort
Vernunft wird Unsinn, Wohltat Plage,
Weh dir, dass du ein Enkel bist,
Vom Rechte, das mit uns geboren ist,
Von dem ist, leider, nie die Frage“

A helyes jogalkalmazás e ballépést nem követheti el, mert szükségképen föl kell ismernie, hogy „per mutationem materiae vel rerum seu circumstantiarum fit ut sit iniustum vel quocunque modo turpe servare legem“.

* * *

A jogirodalomban *Jhering* és *Kohler* ismert nagy vitája óta** gyakran emlegetik *Shakespeare* „Velencei kalmár“-ját kinek jogi helyzete azóta sokszor vált a legkülönbözőbb jogi megítélések tárgyává. *Jhering*, mint tudjuk, a „jogért küzdő

* *Suarez* S. J.: De legibus et legislatore Deo (ld. *Migne* gyűjteménye szerint: Theologiae cursus completus etc. Paris, 1841. XII. k. 1002. s. k. o.) c. 9

** *Jhering*: Der Kampf ums Recht. Wien, 1873. 63. s. köv. old.; *Kohler*: Shakespeare vor dem Forum der Jurisprudenz 1884. 7. s. köv. old.; *Jhering* replikája, Der Kampf ums Recht. 7. kiadás előszavában; *Kohler*: viszonzálasza, Nachwort zu Shakespeare vor dem Forum der Jurisprudenz. Würzburg, 1884.

ember“ típusaként mutatta be Shylockot, míg *Kohler* azt vitatta, hogy Shylocknak csak a „betüzerinti“ jog szerint van igaza, tényleg azonban lényegileg nincs, mert az adós husát kivágni a jó erkölcsökbe ütközik.

Nem szándékozom a vita egyes részleteibe bocsátkozni, csupán azt a pontot kívánom érinteni, mely a most tárgyalt probléma megvilágítása szempontjából hasznos lehet. Kétségtelen a tényállás szerint, hogy Velence joga értelmében a szindarab időpontjában még főnnállott az a jogszabály, melyet Shylock Antonióval szemben érvényesíteni kívánt. Ez a szabály, mint *Kohler* részletes és alapos jogtörténelmi kutatásai igazolják (i. h.),* a régi, pogány korba nyult vissza, mintegy analog jogelvül amaz ismeretes ósrómai jogtételhez, mely a hitelezőket ugyancsak az adós szétvágására jogosítja föl. Hivatalosan, formális jogforrás útján nem is törölték el; a törvénytárban még benne volt, ámde a közfelfogásban már nem élt; a christiana charitáson alapuló etikával már ellenkezésbe jutott, tehát: helyes törvényértelmezés szerint *megszűnt*. Nem „törvényrontó szokásjog“ alapján, sem nem a bíró önkényes etikai fölfogása értelmében, hanem az uralkodó etika kötelező törvényei folytán, melyek a jogalkalmazás számára zsinórmértékül szolgálnak. Shylock a betüértelmezés képviselője, kinek *érdemben* nincs igaza. Való ugyan, hogy az ellenfél is hasonló fegyverekkel küzd, amennyiben szintén a rendelkezés betüinek kiforgatásával védi a maga álláspontját,** de ez nem változtat annak lényegén, ami a jelenleg tárgyalt problémánk szempontjából egyedül fontos, hogy t. i. Velenczének szóban forgó jogtétele elavult, mert az erkölcsi követelményekkel ellentétbe jutott. Az ítélet helyes, az indokolás rossz; úgy Porciának, mint a bírónak azt kellett volna mondaniok, amit *Suarez*: „mutatione rerum fit ut sit iniustum servare legem“.

Igy válik az etika, mint a jognak alapeszméje, adott esetben a *desuetudo* szülőokává.

Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért.

* * *

* *Vámbéry* Rusztem: Büntetőjog és ethika (Budapest, 1907.) 59. s köv. old. — ép ezért — igazságtalanul bánik el *Kohler*rel.

* Ezért van *Jheringnek* igaza a maga témája szempontjából, kizárólag azt tartván szem előtt, hogy Shylock (vélt) jogát (már pedig a *vélt* jogért való közdelem a jogérzet szempontjából azonos a valódi jogért való küzdelemmel) ily kicsinyes „ügyvédi fufanggal“ játsszák ki. Hogy egyébként a Shylock követelése erkölcstelen és hogy őt annak érvényesítésében „bosszú és gyűlölet“ vezetik. ezt *Jhering* sem tagadja, sőt kifejezetten hangoztatja (i. h., 63. o.). A mi kérdésünk az ő thémáját nem érintette; ezt *Kohler* határozottan félreismerte.

A tanári karra vonatkozólag megemlítendők a következő adatok:

1. Dr. *Bochkor Mihály* h. ügyvédet az erdélyi r. kath. Status titkárárt a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur még a nagy szünidőben, névszerint a m. é. jul 20-án 69648. sz. a. kelt rendeletével az egyházi jog és a magyar alkötmány és jogtörténet ny. rk. tanárává nevezte ki; egyelőre ideiglenes minőségben.

2. Dr. *Bozóky Alajos* igazgatónak tanári és tudományos működése jutalmazásául, ugyszintén az igazgatói teendőknék hosszú időn át példás buzgósággal történt teljesítéséért f. é. április hó 1-től kezdve ad personam s nyugdíjba is beszámítandó évi 2000 korona pótlékot engedélyezett a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur a f. é. márczius hó 17-én 30113. sz. a. kelt rendeletével.

Továbbá ő császári és apostoli kir. Felsege m. é. okt. hó 29-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy azok a jogakadémiai ny. r. tanárok, akik ezen minőségben és szaktárgyaik valamelyikélől szerzett egyetemi magántanári képesítés birtokában legalább tíz év óta teljesítenek szolgálatot, a pénzügyi lehetőségekhez képest fokozatosan szervezendő VI. fizetési osztályú nyilvános rendes tanári állásokra előléptetessenek és ezen fizetési osztályban eltöltendő szolgálatuk alatt kiérdemelt ötödéves korpótlékuk 600 koronában állapíttassék meg.

Ehhez képest a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. minister ur a VI. fizetési osztályba történt előléptetés által nyert illetmény többletüknek a tandíjjutaléukból leendő egyidejű levonása mellett az itteni jogakadémia két legidősebb tanárárt, u. m.:

3. Dr. *Molnár Imre* ny. r. tanárt a f. é. márczius 24-én 33566. sz. a. kelt és

4. Dr. *Hoványi Gyula* ny. r. tanárt a f. é. márczius 24-én 33569. sz. a. kelt rendeletével a VI. fizetési osztályba előléptetvén, mind a kettő részére f. évi márczius 1-től évi 5000 korona fizetést és fizetés természetével bíró személyi pótlékuk fejében évi 1400 koronát, végre lakpénz fejében f. évi április 1-től évi 1600 koronát utalványozott.

A „Budapesti Közlöny“ f. é. 148. száma a következő tartalmu legfelsőbb királyi kéziratot publicálta:

A Személyem körüli ministerium ideiglenes vezetésével megbizott magyar ministerelnököm előterjesztésére *Pilismaróti dr. Bozóky Alajos* nagyváradi jogakadémiai igazgatónak a főiskolai oktatás

terén sok évi buzgó működésével szerzett érdemei elismeréséül, a magyar királyi udvari tanácsosi czímet díjmentesen adományozom.

Kelt Lainzban, 1911. évi június 16-án.

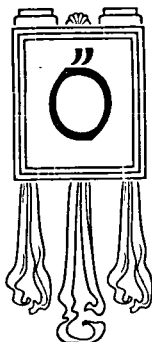
FERENCZ JÓZSEF, s. k.

Gróf Khuen-Héderváry Károly, s. k.

Erről az igazgató egy díszesen kiállított külön oklevelet kapott :

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministertől.

2476. sz.
eln.

császári és Apostoli királyi

FELSÉGE

folyó évi június hó 16-án Lainzban kelt

legfelsőbb elhatározásával

Nagyságodnak, a főiskolai oktatás terén sok évi buzgó működésével szerzett érdemei elismeréséül a magyar királyi udvari tanácsosi czímet díjmentesen legkegyelmesebben adományozni méltóztatván, erről Méltóságodat örvendetes tudomásul vétel végett értesítem. Budapest, 1911. évi június hó 26.

Zichy, s. k.

Méltóságos

Pilismaróti dr. Bozóky Alajos

magyar kir. udvari tanácsos urnak, nagyváradi jogakadémiai igazgatónak

Nagyvárad.

Végül említendő, hogy dr. *Mártonfy Marczel* ny. r. tanár ministeri érettségi biztosként működött a lippai állami és a marosvásárhelyi községi felsőbb kereskedelmi iskolákban és a nagyszebeni női kereskedelmi tanfolyamnál.

A mult évben megindult mozgalom a jogakadémiai dekanatus életbeléptetése iránt akuttá vált, midőn dr *Bozóky Alajos* igazgató a f. é. jun. hó 23-án tartott záró értekezleten a karnak bejelenté, hogy az 1910—11. tanév befejeztével nyugalomba vonul; julius hó 7-én tényleg személyesen be is nyújtotta nyugdíjkérvényét nm. gf. *Zichy János* vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrnak.

* * *

Vallás és közokt. m. kir. Ministerium HIVATALOS KÖZLÖNYE 1911. évi 3. sz. melléklete.
A magyar tanulmányi alapból fenntartott jogakadémiák igazgatói és tanárai.

Sorszám	N É V	Minőség	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőséggel kinevezetett			Évi fizetés és az 1904. é. I. tc. alapján járó személyi pótlék	Az 1893. é. IV. tc. 10. §. alapp. járó sz. pótlék	Lakpénz	Állomáshely	Jegyzet
			év	hó	nap					
VI. fizetési osztály.										
1	Bozóky Alajos dr.	igazgató	1893	VI.	7	10000				
2	Fésüs György dr.	"	1899	VIII.	10	8000	1600	Nagyvárad	udvari tanácsos	
VII. fizetési osztály.										
1	Molnár Imre dr.	r. tanár	1911	III.	24	6400	1600	Nagyvárad		
2	Wertheimer Ede dr.	"	1893	III.	31	6400	1800	Pozsony		
3	Hoványi Gyula dr.	"	1911	III.	24	6400	1600	Nagyvárad		
4	Ifj. Vutkovics S. dr.	"	1897	X.	23	6400	1800	Pozsony		
5	Mandello Gyula dr.	"	1900	VI.	26	6000	1440	"		
6	Falcsik Dezső dr.	"	1900	VI.	26	6000	1440	"		
7	Oberschall Pál dr.	"	1901	IX.	17	5400	1440	"		
8	Kováts Ferencz dr.	"	1903	VII.	1	5400	1440	"		
9	Pázmány Zoltán dr.	"	1903	XI.	28	5400	1440	"		
10	Ágoston Péter dr.	"	1904	IV.	15	5400	1280	Nagyvárad		
11	Mártonfy Marczel dr.	"	1905	VI.	29	5400	1280	"		
12	Pauler Ákos dr.	"	1905	XII.	7	4800	1440	Pozsony		
13	Hodinka Antal dr.	"	1906	XI.	3	4800	1440	"		
14	Ifj. Katona Mór dr.	"	1907	IV.	16	4800	1440	"		
15	Kiss Géza dr.	"	1907	VII.	12	4800	1280	Nagyvárad		
16	Sigmond Andor dr.	"	1909	VI.	8	4800	1280	"		
VIII. fizetési osztály.										
1	Bochkor Mihály	id. rk. tanár	1910	VII.	20	3600	1040	"		
X. fizetési osztály.										
1	Suhayda György dr.	titkár	1910	IV.	18	2000	720	"		
2	Illés Imre dr.	"	1910	V.	28	2000	810	Pozsony		

Az idén is rajta volt a jogtanári kar, hogy a hazafias és vallásos érület ápolása körül minden kínálkozó alkalomkor nemes példát mutasson az ifjuságnak.

Testületileg megjelent a kar 1910. aug. 18-án, mint Ő császári és apostoli kir. Fensége legmagasabb 80-ik születése napján a helybeli székesegyházban nagy ünnepélyességgel tartott Te Deum-on s a városházán végbement díszgyűlésen.

1910. aug. 20-án, mint Szent István első apostoli királyunk emlékének évforduló napján ugyanott tartott fényes isteni tiszteleten.

1910. évi október 6-án, mint Ő császári és apostoli kir. Felsége legmagasabb nevenapján megjelentünk a székesegyházban tartott Te Deum-on.

1910. évi október 6-án az aradi vértanukért a Szent László templomban tartott Requiem-en s ugyanaz nap d. u. 5 órakor az akadémiai ifjuság által saját dísztermünkben rendezett hazafias gyászünnepélyen.

1910. évi nov. 19-én a néhai *Erzsébet* királyasszonyunk lelki üdvéért a premontrei templomban tartott requiem-en.

1911. évi jan. 29-én a magyar jogászegylet Budapesten díszközgyűlést tartott az országbírói értekezlet 50. évfordulója alkalmából, a melyre akadémiánkat is meghívták. Ezen a díszülésen dr. Nagy Ferencz és dr. Grosschmid Rezső, egykori nagyváradi s ez időszerint budapesti t. egyetemi jogtanárok mondták a megnyitó s illetőleg az ünnepi beszédek, akadémiánkat pedig dr. Bochkor Mihály jogtanár képviselte. Arra az emlékezetes momentumra, hogy 50 évvel ezelőtt állítottatott vissza a magyar jog uralma, okvetetlenül figyelmessé kellett tenni a mai jogásznemzedéket már csak azért is, hogy az unostig hangoztatott nemzetközi áramlatokkal szemben tudatára ébredjen amaz egyedül helyes gondolkodásnak, hogy a kulturális haladás reánk nézve csak akkor becses és áldásos, ha a magyar nemzeti szellemben irányítjuk és ápoljuk!

1911. márcz. 15-én az ifjuság ugyancsak a saját dísztermünkben hazafias ünnepélyt tartott nagy és díszes közönség előtt, mely a sikerült előadást élénk tetszéssel fogadta.

1911. évi márczius hó 22-én üdvözlő iratot intéztünk az ujonnan kinevezett nagyváradi l. sz. róm. kath. püspök, nagyméltóságú *gróf Széchényi Miklós* úrhoz:

Nagyméltóságú Püspök Úr!
Kegyelmes Uram!

A vezetésemre bizott nagyváradi kir. kath. jogakadémia Tanári kara a f. évi márczius hó 21-én saját elnökletem alatt tartott értekezletében lelkesedéssel elhatározta, hogy Nagy-

méltóságodat, mint ujonnan kinevezett nagyváradai Püspököt és kegyes Főpásztorunkat üdvözli, annyival is inkább, mert örömmel és meglelégedéssel értesült Nagyméltóságodnak eddigi áldásos apostoli működéséről, melyet tehát mostantól mi, a már huzamosabb idő óta elárvult nagyváradai egyházmegye hívei érezni és élvezni szerencsések leszük.

Adja a Mindenható Isten, hogy Nagyméltóságod ebben az új, úgy egyházi, mint világi tekintetben kiválóan fontos állásában lankadatlan apostoli buzgalommal és kitartással az emberi életkor legszélsőbb határáig működhessék és áldásos tevékenysége gyümölcseit is élvezhesse!

Magunkat Nagyméltóságod kegyeibe ajánlva

Maradunk legmélyebb hódolattal Nagyméltóságodnak

alázatos szolgálói

Pilismaróti dr. Bozóky Alajos,

kir. tanácsos, igazgató,
a tanári kar nevében is.

Erre a következő válasz érkezett :

Nagyságos Igazgató Úr!

Hálás köszönettel vettem a nagyváradai kir. kath. jogakadémia Tanári Karának nagyváradai püspökké történt kineveztetésem alkalmából hozzám juttatott üdvözlő iratát.

Szíves üdvözlésükkel nagyváradai püspökségemhez oly előleget adott nekem a nagyrabecsült Tanári kar, amely engem Isten segítségével a legnagyobb reményekre jogosít.

Fogadja Nagyságod kiváló tiszteletem és nagyrabecsülésem nyilvánítását.

Győr, 1911. évi március hó 28-án

Gróf Széchenyi Miklós,
püspök.

Midőn pedig a püspök úr ő nagyméltósága megérkezett, a f. é. május hó 29-én d. u. eleje járult küldöttségek között mi is mutattuk be hódolatunkat. Az igazgató üdvözléte ekkép hangzott:

Nagyméltóságú Püspök Úr!

Kegyelmes Urunk!

Midőn Nagyméltóságod az oly fényes multtal dicsekvő díszes váradai püspöki széket elfoglalandó körünkben megjelent, a nagyváradai kir. kath. jogakadémia is kedves kötelességének ismerte, hogy Nagyméltóságodnak mély hódolatát nyilvánítsa.

Főtanodánk kitűzött feladatához híven mindig rajta volt, hogy a gondjaira bizott ifjakat vallás-erkölcsi alapon a korszerű haladással lépést tartva magyar hazánknek minél hasznosabb polgáraivá nevelje. Meg vagyunk róla győződve, hogy Kegyelmes Urunk élénk érdeklődéssel fogja működésünket kísélni és ezzel bennünket lankadatlan kitartásra sarkallani.

Ajánljuk magunkat is, intézetünket is hathatós pártfogásába.

A Mindenható Nagyméltóságodat sokáig éltesse!

Erre a Püspök úr öméltósága körülbelül ezeket mondta:

Nagyságos Igazgató és Tanár Urak!

Köszönöm a nagyváradi kir. kath. jogakadémia Tanári Karának szíves megjelenését és üdvözetét. Magam is azt tartom, hogy a Tanári Karnak nemes hivatása nem merül ki abban, hogy az ifjúságnak tudományt nyújtson, hanem vallás-erkölcsi gondolkodásra is kell szoktatnia az ifjakat, hogy derék és hasznos polgárokká váljanak és a közügynek becsületesen szolgáljanak.

Ebbeli törekvésében a tisztelt Tanári Kart tölem telhetőleg támogatni fogom s az Isten áldását kívánom működésére. Ezután még néhány nyájas szót váltván a tanárokkal, a fogadtatás véget ért.

Másnap, azaz május 30-án testületileg részt vettünk a székesegyházban nagypompával lefolyt beiktatási ünnepélyen, valamint a rezidenciában adott pazarfényű díszében.

Beiktatása alkalmából 200 koronát kegyeskedett a Püspök úr a Mensa academica céljaira adományozni, miért az igazgató az akadémia nevében hálás köszönetet mondván, továbbra is ajánlotta a humánus intézetünket hathatós atyai jóindulatába.

* * *

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott leczkerend szerint a törvényes szünetek kivételével múlt évi szeptember 16-tól folyó évi május 31-ig bezárólag folytak. Gyakorlati előadások az idén is voltak, még pedig a római jogból, a jogtörténelemből, a jogbölcseletről, a büntetőjogból, a közigazgatási jogból, magyar közjogból és a politikából.

Az alap- és évvégi elméleti államvizsgálatokat folyó évi június hó 1-én és 23-ika közötti időben tartottuk, a tanévet ünnepélyesen berekesztő Te Deum folyó évi jun. 5-én volt.

Részvétét fejezte ki akadémiánk: *Hill József* nagyváradi premontrei főgymnasiumi tanár (1910. szept. 23.) *Mezey*

Mihály nagyváradai kir. közjegyző (1910. okt. 28.) *Sáfrány Lajos* nagyváradai ev. ref. tanítónőképezdei igazgató (1910. nov. 26.) Dr. *Dunker* berlini keresk. főiskolai rektor (1910. decz. 10.) Dr. *hilibi Haller Károly* kolozsvári nyugalmazott egyetemi jogtanár, ministeri tanácsos, főrendiházi tag, az EMKE elnöke s a vaskorona rend s olasz koronarend lovagja (1911. febr. 10.) *Makucz Ernő* nagyváradai róm. kath. tanítónőképezdei igazgató (1911. márcz. 8.) *Eröss Lajos* debreczeni ev. ref. püspök (1911. márcz. 27.) Dr. *Szabó János* szamosujvári g. kath. püspök, v. b. t. tanácsos (1911. máj. 1.) *Hieronymi Károly* m. kir. kereskedelemügyi minister (1911. máj. 4.) *Nyíry Sándor* volt m. kir. honvédelmi minister (1911. máj. 5.) Dr. *Böhm Károly* kolozsvári egyetemi bölcsészettkari ny. r. tanár (1911. máj. 18.) Br. *Bánffy Dezső* volt m. képviselőházi és m. kir. miniszerelnök (1911. máj. 24.)

V. A tanárok irodalmi működése.

Dr. *Bozóky Alajos* igazgató-tanár dolgozatai:

1. Tanévmegnyitó beszéd. Almanach 8 s. l. k. I.
2. Pro Domo, cikk a nagyváradai kir. jogakadémia érdekében, megjelent azonos szöveggel a helybeli Nagyvárad, Szabadság és Tiszántúl cz. politikai napilapokban.
3. Szoríthat-e minket más állam vagy nemzet választójogunk megmásítására? Ügyvédek Lapja 1910. évf. 38. sz.
4. A Digesták 44. könyve magyarra fordítva (kézirat).
5. Adalékok a jogi szakoktatás reformjához. Ügyvédek Lapja 1911. évf. 14. sz.
6. Jogtalan szerzemény. U. o. 1911. évf. 17. sz.
7. Zürlés a jogi fogalmak körül. U. o. a 28. s köv. számokban.

Dr. *Hoványi Gyula* ny. r. tanártól megjelent:

A szerzetes rendek jelentőségéről, megj. a Tiszántúlban.

Dr. *Ágoston Péter* ny. r. tanár dolgozatai:

1. A jelölés joga (Munkásügyi Szemle 1910. július 25-iki szám.)
2. A munkások jelölő joga. (U. o. szept. 25. sz.)
3. A francia sztrájk-javaslatok. (U. o. 1911. jan. 25. sz.)
4. A kötelező sztrájk. (U. o. jún. 10. sz.)
5. A városi politika feladatai. (Pécsi Hírlap 1910.

6. A szegényügy rendezése. (Függetlenség 1910. decz. 25.)
7. Karácsony. (Aradi hétfői ujság) 1910. decz. 26.)
8. Karácsony. (Nagyvárad Híradó 1910. decz. 24.)
9. Vidéki-városi kulturélet. (A Jövő 1911. jan. 10.)
10. Az erőhatalom. (Jogászok Lapja 1910. szept. 30.)
11. A békák. (Világ 1911. febr. 14.)
12. A népirodák. (U. o. febr. 28.)
13. A megye. (U. o. márcz. 5.)
14. Socialpolitika. (U. o. május 7.)
15. Nemzetköziség. (U. o. május 14.)
16. Alkotmányosság az iskolában. (U. o. május 24.)
17. Uniformis és széthúzás. (U. o. májns 26.)
18. Újabb vér- s pénzdó. (U. o. máj. 28.)
19. Tanáraink, tanítóink egészsége. (U. o. jún. 2.)
20. A leghatalmasabb párt. (U. o. jún. 4.)
21. A holtak tanítanak. (U. o. jún. 10.)
22. Az index. (U. o. jún. 13.)
23. Népiskoláink. (U. o. jún. 16.)
24. A társadalom tud magánjog. (Jogállam 1910. szept.)
25. A szegényügy. (Városi Szemle 1910. nov. 6.)
26. Érdekek harcza. (Socializmus (1909—10. sz.)
27. A közigazgatás reformja. (U. o. 1911. évf. 4. sz.)
28. Az agrár-programm. (U. o. 5. sz.)
29. Agrár-programm terv. (U. o. 1911. ápr. 6.)
30. Az engedelmesség, mint társadalmi tényező. (Huszadik Század 1910. évf. 83.)
31. Vélemény a magyar jogászgyűlés számára e kérdésre: Szükséges-e és mily irányban a munkabéri szerződésből eredő követelések biztosítása?
32. A közép-európai törvényes munkásvédő egyesület 1910. évi budapesti ülésének jegyzőkönyvében két felszólalás.

Dr. Mártonfy Marczel ny. r. tanár dolgozata:

Perjogi reakció. Huszadik Század 1910. október.

Dr. Kiss Géza ny. r. tanár dolgozatai:

1. Gesetzesauslegung und „Ungeschriebenes“ Recht. Kritische Beiträge zur Theorie der Rechtsquellen. Abdruck aus Jhering's Jahrbücher für die Dogmatik des bürg. Rechts. 2. Folge 22. Band. Jena, 1911. 74. oldal.

2. A lex commissoria pignorum a görög papyrusokban. Felolv. a Magyar Tudományos akadémia 1911. január 23-iki ülésén. (L. Akad. Értesítő 256, f. 164. s. k. o.)

3. Telekkönyv az ókorban Különleny. az Erd. Múzeum Egyesület jog és társad. szakosztályának I., II. f.-ből. Kolozsvár. 1911. 32 oldal.

4. Etika, mint a jognak eleme. Tanév megnyitó értekezés. L. Almanach jelen évf. 9 o. és Katholikus Szemle 24. k 1027. s. k. s.

5. A dologi fogalom. Jogtudományi Közlöny 45. évf. 49. sz. 428. s. k. s. (Könyvbírálat.)

6. Könyvbírálatok a Magyar Társadalomtud. Szemlében (1911. évf.)

a) V. Brants, Le salaire insuffisant devant la droit civile cz. m.-ről.

b) Wertheimer Ede: Andrassy Gyula gróf élete és kora cz. m.-ről.

Dr. Bochkor Mihály irodalmi tevékenysége.

Szerkesztette az Erdélyi Múzeum Egyesület Jog- és Társadalomtudományi szakosztályának kiadványait. (Megjelent 2 füzet, Kolozsvárt 1912.)

Dolgozat: 1. Katholikus egyházközségi önkormányzat Erdélyben a XVI - XVII. századokban. Felolvasatott a Sz. István Társulat Tud. és Irod. osztályában, Budapesten, 1910. november 10-én.

2. Papyrusok és Jogtörténelem. Megjelent az Erdélyi Múzeum Egyesület Jog- és Társadalomtud. szakosztályának kiadványai közt Kolozsvár 1911.

3. Gazdasági tényezők az egyházjog fejlődésében. Felolvasatott az Erd. Múzeum Egyesület Jog- és Társadalomtudományi szakosztályának felolvasó ülésén, Kolozsvárt, 1911. márc. 25-én

4. Vélemény az 1911. szept. havában Kassán tartandó országos Patronage kongresszusra kitűzött I. kérdésre. Megjelent a kongresszust előkészítő bizottság által kiadott iratok közt. Kassa, 1911.

Dr. Károly Irén magántanár dolgozatai:

1. Előadások a Radioaktivitásról a kolozsvári tud. egyetemen.

2. A középiskolai szertárak társadalmi jelentősége („Nagyvárad“ cz. lapban).

3. A nagyváradai városi elektromos telep jövedelmezősége (U. o.).

4. A gőzturbinák előnyei (U. o.).

5. A villamos telepen végzett szénpróbák meglepő eredményei. (Nagyvárad város közgyűlésén elmondott beszéd.)

6. Nagyvárad város villamos telepének gőzturbinával való fejlesztése. (U. o)

Dr. *Némethy Gyula* magántanár dolgozatai:

1. Gladstone vallásossága. Religio 1910. okt. 23.
2. A szabad kereszténység kongresszusa. U. o. nov. 27.
3. Újabb protestáns vélemény a gyónásról, decz. 11.
4. Barrés a pusztuló francia templomokról, márcz. 12.
5. Wallace. The World of life ápr. 16. és 23.
6. Az óceán mélységének teleológiája, ápr. 23.
7. Francia művészek a falusi templomokért, ápr. 30.
8. Az ősember az újabb leletek tükrében, máj. 14.
9. Az öltözet jelentősége a szobrászatban, Nagyvárad 1911.
10. A keresztény nő és az oltár, Nagyvárad 1911.
11. A biharmegyei csudavár (Csetátye) Nagyvárad 1911.

A tanárok irodalmi működését a lefolyt évben is lényegesen előmozdította ama szives készség, mellyel a budapesti és a kolozsvári m. k. t. egyetemek könyvtárai, valamint a székesfővárosi könyvtár a kivánt műveket rendelkezésre bocsátották, a miért e helyen az akadémiai igazgatóság forró köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI. Ifjusági egyletek.

1. Joghallgatók segélyző egylete.

Elnök: Lele István II. é. jh.

Alelnök: Kovách Lajos II. é. jh.

Főjegyző: Petrányi Ferencz II. é. jh.

Pénztáros: Kun Márton II. é. jh.

Ellenőr: G. Szabó Károly I. é. jh.

Könyvtáros: Váry F. János III. é. jh.

Aljegyzők: Harry József Mitrovits Béla I. é. jhtók.

Választmány.

Csulyeán János, Gábor Jenő, Makó Gyula, Mados Mihály, Papp Jenő, Vitán Árpád I. é., Fényes Andor, Fráter Kálmán, Kenéz Jenő, Hollóssy Ernő, Lenkei Árpád II. é., Bodó Attila, Verő Ernő, Obergesell Imre III. é., Keledy József IV. é., Puskás János IV. é.

Az egylet alaptőkéje ez évben is 40 koronával, t. i. 21458 korona 73 fillérről 21498 kor. 73 fillérre emelkedett, segélyezésre 200 korona fordított, a második félevi kamatból pedig 321 korona 87 fillér a Mensa Academica pénztárába utaltatott.

2. Az „Olvasókör“ tisztikara.

Elnök: Puskás János IV. é. jh.
 Alelnök: Hollóssy Ernő II. é. jh.
 Főjegyző: Fényes Andor II. é. jh.
 Aljegyzők: Hollóssy István I. é., Harry József I. é.
 Pénztáros: Vári F. János II. é.
 Ellenőr: Papp Jenő I. é.
 Háznagy: Kovács Lajos II. é. jh.

Választmány.

Mados Mihály, Csulyán János, Jureszku Péter, Makó Gyula I. évesek. Hödl Aladár, Lele István, Kun Márton, Lenkey Árpád II. éves, Obergesell Imre, Sztrelkó József, G. Szabó Károly, Bodó Attila III. éves, Keledy József Vitán Árpád, Fülöp Frigyes, Grünstein Sándor IV. éves joghallgatók.

3. Mensa Academica.

Alaptőkénk csak lassan gyarapodik, de a forgó tőkénk kifutotta legalább abban a szerény keretben, amelyben az intézményt tényleges életbeléptetése után működtetni igyekszünk. A lefolyt évben az október-május havi össz-

forgalmunk volt 6151 K 74 fillér
 ebből kiadtunk:

1. Ebédre és vacsorára	3848 K 60 fillér
2. Takarékpénztárba elhelyeztünk	2303 K 14 fillér
Összesen	6151 K 74 fillér

12 joghallgató félingyenes ellátást élvezett havi 18 korona fizetés mellett, ámde a hallatlan élelmi drágaság miatt a rendelkezésünkre állott pénzből fejenkint és havonkint 4 korona drágasági pótlékot is adtunk. Részt vettek a diákasztalnál teljesen fizetők is.

A m. é. Almanach szerint:

Alaptőkénk volt	5759 K 86 fillér
Ehhez járult az 1910—11. tanévben:	
1. A beirási díjából	282 K — fillér
2. A nváradí tkpénztár adott	100 K — fillér
3. A biharmegyei tkpénztár adott	50 K — fillér
4. A Gazdasági és Iparbank adott	40 K — fillér
5. A Biharm. keresk. és iparbank adott	40 K — fillér
6. Schwarcz Géza m. k. honvéd alezredes	2 K — fillér

Van tehát összesen 6273 K 86 fillér

Forgótőkénk.

Bevétel:

M. é. maradvány	1006 K 69 fillér
1. Az Olvasókör m. é. pénzmaradványa	11 K — fillér
2. Elovits Elek végzett joghallgató adom.	1 K — fillér
3. A tanári kar adománya	100 K — fillér
4. Széchenyi Jenő apátkanonok adománya	20 K — fillér
5. Szelvény-kamatok	18 K — fillér
6. Dr. Mártonffy Marczell adománya	5 K — fillér
7. Rádl Ödön kir. tan. adománya	20 K — fillér
8. Dr. Károly Irén mtanár adománya	10 K — fillér
9. Dr. Baróthy Ákos mtanár adománya	10 K — fillér
10. Dr. Karácsonyi János apátk. adománya	30 K — fillér
11. Dr. Krüger Jenő ügyvéd	5 K — fillér
12. Mártonffy Gyula földbirt.	20 K — fillér
13. Dr. Hoványi Géza képviselő	10 K — fillér
14. Dr. Márkus László	10 K — fillér
15. Papp János vasutigazgató	10 K — fillér
16. Frankó Endre ügyvéd	10 K — fillér
17. N. N. urnő	1 K — fillér
18. Dr. Geher Lambert ügyv.	10 K — fillér
19. Alaptőke kamatai	108 K 82 fillér
20. Schweiger Ede ügyvéd adománya	20 K — fillér
21. Dr. Némethy Gy. mtanár adománya	10 K — fillér
22. Bunyitay Vincze apátk.	10 K — fillér
23. Spett Gyula apátkanonok	50 K — fillér
24. Gáabriely Lajos apátkanonok	50 K — fillér
25. Fetser Antal püspök	40 K — fillér
26. Bundala Mihály apátkanonok	50 K — fillér
27. Dr. Lányi József püspök	40 K — fillér
28. Első félévi segélyegyleti kamat	333 K 66 fillér
29. Giosz Ferencz jhtó adománya	1 K — fillér
30. Nagyvárad város	300 K — fillér
31. Forgó tőke kamata	— K 63 fillér
32. Biharvármegye f. é. adománya	200 K — fillér
33. Gróf Széchenyi Miklós püspök adom.	200 K — fillér
34. Ebédjegyekért	1794 K 80 fillér
35. Alaptőkére adományoztatott	514 K — fillér
Összesen:	5040 K 60 fillér

Kiadás:

1. Ebédre és vacsorára	3848 K 60 fillér
2. Drágasági pótléokra	352 K — fillér
3. Alaptőke gyarapítására	514 K — fillér
4. F. é. pénzmaradvány	326 K — fillér
Összesen:	5040 K 60 fillér

Örvendetes tényként megemlítendő, hogy az imént lefolyt tanévben már Biharvármegye is részesítette a Mensát évi 200 koronában, Nagyvárad város eddigi 200 korona évi segélyét 300 koronára emelte, a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr pedig f. é. február 8-án 78180 — 1910. sz. a. kelt leiratával értesítette az igazgatót, hogy a f. 1911. évi költségvetésbe 1000 koronát vett föl a mi Mensánk támogatására, melyet a költségvetés szentesítése után ki fog utalni; végül gróf Széchényi Miklós nagyvárad püspök úr beiktatása alkalmából 200 koronát adott a Mensa céljaira.

Igy már bizalommal nézhetünk a jövő elé, mert a diákasztalt fenn fogjuk tarthatni az alaptökének csak lassu gyarapodása mellett is.

A fentebb kimutatott f. é. pénzmaradvány 326 koronához adandó még Czipóth Ferencz úr adománya 10 korona, szelvény kamat 10 kor., forgó tőke kamata 86 fill., az alaptőke f. é. I. félévi kamata 124 kor. 28 fill., végre a Jogászsegélyző Egylet alaptökéjének f. é. I. félévi kamata 75 %-a 321 kor. 87 fillér, úgy hogy az 1911—1912. évi működést 793 kor. 01 fillérral kezdhethjük meg.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete.

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Előad nyelvé		Észrevétel
			Heti órák száma	Heti órák száma	
Dr. Bozóky Alajos	m. kir. udvari tanácsos, igazgató ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Római jog.	10	10	Tanár 43 év óta
Dr. Molnár Imre	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Nemzetgazdászati, Pénzügytan, M. pénzügyi törvények, Tétéles nemzetközi jog.	11	9	Tanár 42 év óta
Dr. Hoványi Gyula	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Jogbölcselet, Büntetőjog.	11	9	Tanár 26 év óta
Dr. Ágoston Péter	képesített egyetemi magántanár, okleveles bíró, ny. r. tanár	Magy. magánj. Bányajog, Osztrák magánjog.	11	9	Tanár 10 év óta
Dr. Mártonfy Marcel	képesített egyetemi magántanár h. ügyvéd, ny. r. tanár	Törvénykezési eljárás, Kereskedelmi és váltójog, Állam-számviteltan.	11	11	Tanár 7 év óta

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel
			Magyar	Egyéb	I.	II.	
					félév		
Dr. Kiss Géza	ny. r. tanár képesített egyetemi m. tanár	Politika, Encyclopaedia, Magyar közjog			12	13	Tanár 5 $\frac{1}{2}$ év óta
Dr. Sigmond Andor	ny. r. tanár képesített egyetemi m. tanár	M. közigazgatási jog, Statisztika, Legújabb kor története			10	10	Tanár 5 év óta
Dr. Bochkor Mihály	ny. rk. tanár h. ügyvéd	Jogtörténet, Egyházi jog.			12	8	Tanár 1 év óta
Dr. Károly Irén	képesített egyetemi m. tanár főgymn ny. r. tanár, akad. magántanár	Ethika			4	—	Ittteni m. tanár 20 $\frac{1}{2}$ év óta
Dr. Baróthy Ákos	orvostudor városi tiszti főorvos, akadémiai m. tanár	Törvényszéki orvostan, Közegészségtan.			2	2	Ittteni m. tanár 12 év óta
Dr. Némethy Gyula	Theologiai tudor, semináriumi ny. r. tanár, akadémiai m. tanár	Művelődéstört.			—	4	Ittteni m. tanár 12 év óta

VIII. Akadémiai hallgatók.

I. Beigztatott nyilvános hallgatók.

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
I. Évesek:			
a) ny. r. joghallgatók:		Rosenfeld Emil	— 2
Bartsch Arthur	— 2	*Rugea Vazul	1 2
Bary Zoltán	1 2	Sándor János	1 2
Bárdos József	1 2	*Szabó K. (érendrédi)	1 2
Binder János	1 2	40 ifj. Szabó K. (nhalászi)	1 2
5 Blahunka László	1 2	Tamássy Károly	— 2
**Bodó Imre	1 2	Tausz István	1 2
Bokor Miklós	1 2	Tóth Albert Géza	1 2
Borbély Miklós	1 2	Wallner Jenő	1 2
Buhás János	— 2	45 Weisz István	1 2
10 Csulyán János	1 —	ifj. Weiterschütz J.	— 2
Daminescu Oktáv	1 —	b) ny. rk. joghallgatók:	
Doszpoly Dezső	1 2	Bulfi Ernő	— 2
Feld Albert	1 2	Friedländer Ernő	— 2
Gentz Gyula	1 —	Gábor Jenő	1 2
15 Hary József	1 2	50 Gábor József	1 —
Hegyessy Gergely	1 —	Gránát Ernő	— 2
Hidi János	— 2	Hertl Richárd	1 2
Hollósy István	1 2	Klein Dezső	1 2
Horváth Gyula	1 2	Klintók Jenő	1 —
20 Hranitzky Albert	1 2	55 Kovács József	— 2
Jenei Zoltán	1 2	László Ernő	— 2
Kardos Kálmán	1 —	Lövi Endre	1 2
Korniczky Lajos	1 —	Rosenfeld Jenő	1 2
Kurovsky László	1 2	Sala Traján	1 —
25 Mados Mihály	1 2	60 Szabados Pál	1 —
Majzik Gábor	1 —	Szüts Sándor	1 2
†Makó Gyula	1 —	Vacarescu Sándor	— 2
Mitrovics Béla	1 2	Vitán Árpád	1 —
*Molnár Lajos	1 2	Vitán Zoltán	1 —
30 Nadányi Zoltán	1 2	65 Vlád Lázár	1 —
*Papp Jenő	1 2		
Pataki György	1 —	II. Évesek:	
ifj. Petrányi Ferencz	— 2	Aberle Pál	1 2
ifj. Rokszin Miklós	— 2	Anca J. Leontin	1 2
35 Rosenberger Jenő	1 2	Bajnay György	1 2

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
Balázs Ernő	1 2	ifj. Petrányi Ferencz	1 -
5 Balogh László	1 -	Pop János	1 2
Bartha Gyula	1 2	Popa Péter	1 2
Bige Gyula	1 2	*Reke Kálmán	1 2
Bónyi Bertalan	1 -	50 Révész József	1 2
*Böhm Ferencz	1 2	*Réz István	1 2
10 Csulyán János	- 2	*Rosenthal József	1 2
Daminescu Octáv	- 2	Rosenthal Károly	1 -
Erlich Imre	1 2	Róz Béla	1 2
Einhorn Dezső	1 2	55 Scharf Miksa	1 2
Fényes Andor	1 2	Sima Kornél	1 2
15 Fiteró György	1 2	Szabó Gusztáv	- 2
*Fráter Kálmán	1 2	Számborovszky R.	1 2
Füöp Frigyes	- -	Székely Béla	1 2
Géher Géza	1 2	60 Szőke Károly	1 2
Gentz Gyula	- 2	Tamásfalvy Thury L.	1 2
20 ifj. Gera Sándor	1 2	Tatár Géza	1 2
Grósz Ferencz k.	- -	Tóth Kálmán	1 2
Grünstein Sámuel	1 2	Tóth Lajos	1 2
*Hollósy Ernő	1 2	65 Varró Sándor	1 2
Horváth Sándor	1 2	Vasca Tivadar	1 2
25 Hödl Aladár	1 2	Váry F. János	1 -
Jurescu Péter	- -		
Kamenszky Árpád	1 2	III. Évesek:	
Kenéz Jenő	1 2	ifj. Bally István	1 2
Kolb Lajos	1 2	Bartha Károly	- 2
30 Korniczky Lajos	- 2	*Bodó Attila	1 2
Kovács Lajos	1 2	Bónyi Bertalan	- 2
Kripka Géza	1 2	5 Brányiczky Dezső	- -
Kún Márton	1 2	*Bustea Kornél	1 2
*Lele István	1 2	*Campián Ágoston	1 2
35 Lenkei Árpád	1 2	*Costa György	1 2
Leszkay István	1 2	Csáky Jenő	- -
Leuca Gyula	1 -	10 Friss József	1 2
Lőw Béla	1 2	Glück Áron	1 2
Majzik Gábor	- 2	Gutmann Dezső	1 2
40 Mihovits Ferencz	1 2	Kőváry Demeter	1 2
*Movrin József	1 2	Laza Gy. Romulus	1 -
Nadányi János	1 2	15 Lehótzky Brunó	1 2
Orbán. Mihály	1 2	Lehótzky István	1 2
*Pajor Kálmán	1 2	Lengyel Sándor	1 2
45 Pecurár Valér	1 2	Leuca Gyula	- 2

N é v		Tan- félév	N é v		Tan- félév
	*Mangra József	1 2	10	Grünstein Jakab v.	1 —
20	Molnár Gyula	1 —		Hódosi Márton v.	1 —
	Nagy Sándor	— 2		Horváth Béla	— 2
	Obergeszell Imre	1 —		*Huf Lázár	1 2
	Rosenthal Károly	2		Kaczvinszky J. v.	1 —
	Róz Andor	1 2	15	Katz Lipót v.	1 —
25	Sztrekó József	1 2		Keledy József	— 2
	Váry F. János	— 2		Kenyeres Gyula	1 —
	Verő Ernő	1 2		Kiss György	1 —
	IV. Évesek:			Márkus László	1 2
	**Ásmány Zoltán	1 2	20	Meer Jenő k.	— —
	Balázs (Braun) Jenő	— 2		Molnár Géza	1 2
	*Bérczi Endre	1 —		*Neagu Kornél	— 2
	Bolcas Ágoston	— 2		*Pescariu Jenő v.	1 —
5	Böszörményi Em. v.	1 —	25	Petrán György v	1 —
	*Buna János v.	1 —		*Pinte u A. 1raján	1 2
	Dallos Ferencz v.	1 —		**Puskás János	1 2
	Diósi József	— 2		Széles István v.	1 —
	Fried József	— 2		Szondi György v.	1 —
				Összesen : 187.	

Jegyek magyarázata :

A *-gal jelöltek ösztöndíjasok.

A k-val jelöltek egy évi önkéntesek.

A kiknek neve mellett vonás van, azok elmaradtak.

v. 7. félév alapján végbizonyítványt kapott joghallgatók.

2. Vizsgálati engedélyt nyertek.

A vizsgálati engedélyt nyert egyének csak a ministeri engedély keltének évében vétetnek számba.

Az első alapvizsgálatra :

Csiszár Ábel gyergyószentmiklósi adótiszt.

Csontos Andor terjei körjegyző.

Dudinszky Miklós, módosi adótiszt.

Jakab Lajos, székelykereszturi adótiszt

5 Józsa Imre, bozoviczi jegyző.

Papp Benő, pocsaji s. jegyző.

Sólyom Aladár, fővárosi számtiszt.

Zs. Szabó János, nagyszalontai adótiszt.

A második alapvizsgálatra :

- Beöthy Miklós, vedresábrányi jegyzőgyakornok.
 10 Csiszér Ábel, gyergyószentmiklósi adótiszt.
 Csontos Andor, terjei körjegyző.
 Dudinszky Miklós módosi adótiszt.
 Jakab Lajos, székelykereszturi adótiszt.
 Józsa Imre, bozsoviczi jegyző.
 15 Kemény Béla, nagyszebeni adótiszt.
 Papp Benő, pocsaji s. jegyző.
 Sólyom Aladár, fővárosi számtiszt.
 Zs. Szabó János, nagyszalontai adótiszt.

Az államtudományi államvizsgálatra :

- Beöthy Miklós, vedresábrányi jegyzőgyakornok.
 20 Csiszár Ábel, gyergyószentmiklósi adótiszt.
 Csontos Andor, terjei körjegyző.
 Dudinszky Miklós, módosi adótiszt.
 Fráter Jenő, budapesti t. egyetemi végzett jh.
 Jakab Lajos, székelykereszturi adótiszt.
 25 Józsa Imre, bozsoviczi jegyző.
 Kemény Béla, nagyszebeni adótiszt.
 Papp Benő, pocsaji s. jegyző.
 Sólyom Aladár, fővárosi számtiszt.
 Zs. Szabó János, nagyszalontai adótiszt.

A jogtudományi államvizsgálatra :

- 30 Beöthy Miklós, vedresábrányi jegyzőgyakornok.
 Csiszár Ábel, gyergyószentmiklósi adótiszt.
 Csontos Andor, terjei körjegyző.
 Dudinszky Miklós, módosi adótiszt.
 Imre Géza, budapesti t. egyetemi végzett jh.
 35 Jakab Lajos, székelykereszturi adótiszt.
 Józsa Imre, bozsoviczi jegyző.
 Kemény Béla, nagyszebeni adótiszt.
 Papp Benő, pocsaji s. jegyző.
 Sólyom Aladár, fővárosi számtiszt.
 40 Zs. Szabó János, nagyszalontai adótiszt.

Az államszámvitelre beiratkoztak :

- Bachmann Fülöp, herettyó szab. nyilv. t.
 Kovács Géza, városi számgyakornok.
 Nagy István, városi számgyakornok.

- Szolga Sándor, városi számgyakornok.
 5 Szalai Gyula, városi mérnökh. s.
 Schwarcz Géza, m. k. honvédalezredes.

Az intézetet általában látogatók száma 233 volt. A beiktatott nyilvános joghallgatók számánál a múlt évihez képest gyarapodás 1, a vizsgaengedélyt nyert egyének számánál gyarapodás 5, az államszámviteltant hallgató tisztviselőknél gyarapodás 3, általános gyarapodás 9.

A nyilvános hallgatók között számszerint volt: Abauj-torna megyei 1, Alsó-Ausztriai 2, Arad megyei 11, Aranyostorda megyei 1, Bács megyei 1, Beregmegyei 3, Békés megyei 3, Bihar megyei 102, Borsod megyei 1, Csanád megyei 4, Gömör megyei 1, Győr megyei 1, Hajdu megyei 2, Háromszék megyei 2, Hunyad megyei 3, Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyei 2, Kolozs megyei 1, Krassószörény megyei 4, Liptó megyei 1, Nagyküüllő megyei 1, Nógrád megyei 1, Pest-Pilis-Solt-Kiskún megyei 9, Szabolcs megyei 4, Szatmár megyei 14, Szeben megyei 2, Szepes megyei 1, Szilágy megyei 3, Szolnokdoboka megyei 2, Temesmegyei 2, Torontál megyei 1, Zemplén megyei 1, összesen 187.

IX. A tandíj alól egészen s félig felmentettek kimutatása.

Évfolyam		Egészen	Félig	Kor.	Fill.
Az I. félévben	Az I. évfolyamban	2	4	176	—
	A II. évfolyamban	4	7	331	—
	A III. évfolyamban	1	2	92	—
	A IV. évfolyamban	4	3	264	—
	Összesen :	11	16	863	—
A II. félévben	Az I évfolyamban	2	6	236	—
	A II. évfolyamban	4	9	349	—
	A III. évfolyamban	1	2	90	—
	A IV. évfolyamban	2	4	128	—
	Összesen :	9	21	803	—

Az egész évben tehát 57 joghallgatónak 1666 korona tandíj engedtetett el.

Az ösztöndíjak, a segélyegyleti díjak, elengedett tandíjak, a Mensa s a betegsegélyző alpból utalványozott segélyek együttvéve 15653 korona 96 fillerre ruhtak.

X. Tananyag.

I. Kötelező tantárgyak.

Első félév	Első évfolyam	Bevez. a jog- és államtudományokba, 2 óra. Római magánjog (institutiók), 8 óra. Magyar alkotmány és Jогtörténet. 5 óra. Ethika, 4 óra.
	Második évfolyam	Nemzetgazdaszat, 6 óra. Jogbölcsészet, 6 óra. Magyar magánjog, 5 óra. A legújabb kor története, 4 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 5 óra. Osztrák magánjog, 6 óra. Polgári törvénykezési jog, 5 óra. Magyar kereskedelmi és váltójog, 6 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Alkotmányi és kormányz. politika, 5 óra. Magyar pénzügyi jog, 5 óra. Magyar közigazgatási jog, 5 óra. Egyházi jog, 7 óra.
Második félév	Első évfolyam	Római magánjog, 8 óra. Magyar alkotmány és jogtörténet, 5 óra. Művelődéstörténet, 4 óra.
	Második évfolyam	Tételes nemzetközi jog, 3 óra. Pénzügytan, 4 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Magyar közjog, 6 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 5 óra Polgári törvénykezési jog, 5 óra. Magyar állam statisztikája, 5 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Speciálkollegiumok.

II. Speciálkollegiumok.

Az első félévben 5 tanár hirdetett hetenkint 13 órában 8 speciálkollegiumot, melyekre 331 joghallgató iratkozott be, a második félévben pedig 10 tanár hetenkint 37 órában 21 speciálkollegiumot, melyeket 487 joghallgató látogatott, ugyanis számos joghallgató több speciálkollegiumot választott.

Az egyes kollegiumokat a következő táblázat tünteti fel:

A tanár neve	Az előadás tárgya		Heti óraszám	Hallgatók száma
	* Publiciumok	† Kötelező tantárgyak		
Az I. félévben.				
Bozóky	*Codex Theodosianus		1	55
"	Római perjog		1	62
Károly	†Ethika		4	51
Kiss	Politikai repetitorium		2	5
"	Jog és méltányosság		2	11
"	*Jogmagyarázatlan		1	54
Baróthy	Törvéyszéki orvostan		1	36
Sigmond	Gazdasági közigazgatás		1	7
A II. félévben.				
Bozóky	Pandekták		2	56
Némethy	†Művelődéstörténet		4	55
Molnár	A nemzetgazdaszat különös része		2	30
"	†Tételes nemzetközi jog		3	61
Hoványi	*A jogról		1	59
"	Az államról		1	16
"	Büntetőjogi gyakorlatok		1	20
"	A büntető eljárás alapelvei		1	18
Ágoston	Osztrák örökjog		2	14
"	Magyar bányajog		2	14
Mártonffy	Kereskedelmi jog (folytatás)		2	17
"	Magyar telekkönyvi jog		2	10
Kiss	Közjogi repetitorium		2	18
Sigmond	Közigazgatási eljárás		2	10
"	*Az önkormányzat		1	41
"	Nemzetközi statisztika		2	11
Bochkor	Városi jogok		1	24
"	Ó- és középkori tvkvek		1	11
"	Bev. a jogtört. kutatásokba		1	18
Mártonffy	Államszámviteltan		2	16
Baróthy	Közegészségtan		2	24

XI. Ösztöndíjasok.

Ösztöndíjat a következő joghallgatók élveztek:

Első évesek:

	Bodó Imre, Alapy-félét	420 K	—	fillér
	Ugyanaz, Bodó-félét	140 K	—	fillér
	Molnár Lajos,** Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	26 K	60	fillér
	Papp Jenő, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	50 K	-	fillér
5	Rugea Vazul, Gozsdu-félét	400 K	—	fillér
	Szabó Károly, Jüvedéki birságalap-félét	400 K	—	fillér

Másod évesek:

	Böhm Ferencz, Alapy félét	420 K	—	fillér
	Fráter Kálmán, Jüvedéki birságalap-félét	400 K	—	fillér
	Hollósy Ernő, gróf Tisza Lajos-félét	160 K	—	fillér
10	Lele István, Gozsdu-félét	500 K	—	fillér
	Movrin József, Alapy-félét	420 K	—	fillér
	Pajor Kálmán, Alapy-félét	420 K	—	fillér
	Reke Kálmán,** Fogarassy-félét	33 K	96	fillér
	Réz István,** Winterhalter-félét	90 K	—	fillér
15	Rosenthal József, gróf Tisza Lajos-félét	160 K	—	fillér
	Számborovszky Rezső, Alapy-félét	420 K	—	fillér

Harmad évesek:

	Bodó Attila, Jedlic-ka-Kondé-Szenczy-félét	50 K	—	fillér
	Bustea Kornél, Gozsdu-félét	600 K	—	fillér
	Campián Ágost, Gozsdu-félét	500 K	—	fillér
20	Costa György, Gozsdu-félét	400 K	—	fillér
	Mangra József, Gozsdu-félét	400 K	—	fillér

Negyed évesek:

	Ásmány Zoltán, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	50 K	—	fillér
	Ugyanaz,** győri árvaalapítvány-félét	200 K	—	fillér
	Bérczi Endre,* Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	23 K	40	fillér

* Csak az I. félévben.

** Csak a II. félévben.

25	Buna János, Gozsdu-féjét	600 K	— fillér
	Huf Lázár, Gozsdu-féjét	400 K	— fillér
	Neagu Kornél, Gozsdu-féjét	600 K	— fillér
	Pescariu Jenő, Gozsdu-féjét	300 K	— fillér
	Pintér Traján, Gozsdu-féjét	600 K	— fillér
30	Puskás János, Jedlicska-Kondé-Szenczy- féjét	50 K	— fillér
	Ugyanaz, ** Mária Terézia-féjét	100 K	— fillér

Mint jelentékeny kulturális eseményt meg kell örököznünk a mi Évkönyveinkben is a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister urnak f. é. április hó 12-én 128055. sz. a. leküldött ösztöndij-pályázatot, melyből kiemeljük a következő adatokat.

Az idősb erdői *gróf Pálffy János* iskolai ösztöndij-alapítványból arra szorult magyar középosztálybeli családok fiúgyermekai számára rendszeresített ösztöndijak közül az 1910 - 911. tanév kezdetétől számítva 10, évi 1000 koronás és 30, évi 700 koronás állomás töltendő be. (Tehát 40 ösztöndij-állomás 31.000 koronával.)

Ezen ösztöndijakra valláskülönbőség nélkül oly fiugyermekek birnak igényvel, a kik magyar érzelműek és oly magyar középosztálybeli magyar családból származnak, a mely szorult anyagi viszonya folytán fiai neveltetését illetőleg ösztöndijra van utalva, s a kik kifogástalan viselet mellett a középiskolában jeles osztályzatot nyertek, a felső iskolában pedig azoknak a kellékeknek teljes mértékben megfelelnek, melyekhez a felsőbb iskolákban az illető miniszter által adományozott ösztöndij elnyerése vagy megtartása kötve van.

Hasonló képesség és előmenetel mellett ezen ösztöndijakra elsőbbségi joggal birnak azon magyarérmű pályázók, a kik a régi magyar középosztályt képezett magyar középnemesség családjainak valyamelyikéből származnak.

Az 1000 koronás ösztöndijakra pályázhatnak: a 3 egyetem, 10 jogakadémia, a budapesti m. kir. keleti kereskedelmi akadémia, az orsz. m. képzőművészeti főiskola rajztanárjelöltjei, a m. kir. állatorvosi főiskola, az 5 gazdasági akadémia, a komáromi gazdasági tanítóképző, a kecskeméti gazdasági tanítónőképző, a sárvári tejgazdasági szakiskola üzletvezetői tanfolyama, a selmeczbányai bányászati és erdészeti főiskola s a budapesti m. kir. felsőbb szőlő és borgazdasági tanfolyam (tehát 26 intézetnek) hallgatói. A nagy versenyre való tekintettel kívánatos volna, hogy az iskolai ösztöndij-alapítványból legalább még egyszer annyi 1000 koronás ösztöndij-állomás lenne rendszeresíthető.

** Csak a II. félévben.

A nagyvárad kir. kath. jogakadémia *alapítványainak* állaga az 1910–1911. tanév végén a következő:

1. Betegsegélyző alap	5004 K 14 fillér
2. Jedlicska-Kondé-Szenczy-alap	6078 K 62 fillér
3. Fogarassy-alap	420 K — fillér
4. Olteanu-alap	1124 K 86 fillér
5. Winterhalter-alap	2000 K — fillér
Összesen:	14627 K 62 fillér

XII. Vizsgálatok.

Az 1875. évi Szabályzat 51. §-a értelmében a joghallgatók előmenetelének figyelemmel kísérése szempontjából sűrűn tartattak colloquiumok nemcsak a kötelező, hanem egynémely speciálkollegiumokból is.

A jelen 1910–1911. tanév folyama alatt letett alap- és államvizsgálatok eredménye pedig a következő:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1910. évi szeptember 1-től 1911. június végéig.*

Letette az	Nyilvános rendes jog- hallgató	Miniszteri engedély folytán	Kitüntetéssel	Egyhangulag vagy szótöbbséggel	Nem	Felfüggesztett	Összesen
			képesítettett				
Első alapvizsgálatot	56	4	8	44	3	5	60
Második alapvizsg.	54	8	15	42	1	4	62
Államtud államvizsg	10	4	3	10	1	—	14
Jogtud. államvizsg.	3	4	—	7	—	—	7
Főösszeg	123	20	26	103	5	9	143
%	86.01	13.19	18.18	72.02	3.51	6.29	100

A jogtanulók szorgalmának fokozása szempontjából a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur 1902. márczius 19-én 14705. sz. alatt kelt szabályrendeletével** elrendelni méltóztatott, hogy azon tanulók nevei, kik az alaps illetőleg államvizsgálatokat kitüntetéssel teszik le, a VKOM Hivatalos Közlönyének a tanévet követő szeptember hó 1-én megjelenő számában évenként külön rovatban közzététessenek. E végből felhívta az igazgatókat, hogy a vezetésük alatt álló főiskolán kitüntetéssel vizsgázott tanulók névjegyzékét minden

* Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letett összes alaps- és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a múlt évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is benfoglaltnak, ellenben a 51-ik lapon levő táblázatban csak az idej joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

** Megjelent a VKOM Hivatalos Közlönye 1902. évi április 1-én kiadott 7. számában.

évben a tanévet követő augusztus hó 1-ig közvetlenül a Hivatalos Közlöny szerkesztőségéhez czimezve küldjék be.

Ezen intézkedésével a minister úr ő nagyméltósága alkalmat kívánt nyújtani arra, hogy egyrészt a valóban tehetséges és szorgalmas tanulók munkájoknak jól megérdemelt jutalmát elnyerjék, az életben biztos és képességeiknek megfelelő megélhetési módhoz és munkakörhöz jussanak s hogy másrészt azok, kik a főiskolából távozó ifjak jövő működési körének kijelölésére hivatvák, évről-évre meg tudják azok neveit, a kiket az alaposabb képzettséget igénylő helyekre elsősorban állíthatnak.

A helybeli kir. kath. jogakadémia hallgatói közül *kitüntetéssel tették le:*

Az első alapvizsgálatot: *Bárkányi Jenő, Bokor Miklós, Doszpoly Dezső, Dudinszky Miklós, Józsa Imre, Kuroszvky László, Papp Jenő, Veisz István.*

A második alapvizsgálatot: *Bartha Gyula, Bige Gyula, Böhm Ferencz, Fráter Kálmán, Hollós József, Kamenszky Árpád, Kenéz Jenő, Nadányi János, Pajor Kálmán, Reke Kálmán Révész József, Réz István, Róz Béla, Szőke Károly, Varró Sándor.*

Az államtudományi államvizsgálatot: *Ásmány Zoltán, Hollós József, Horváth Béla.*

A kitüntetéssel vizsgázott fentebbi joghallgatók nevei a helybeli napilapokban is közöltettek.

Végbizonyítványt kapott az I. félév folyamán 15, a II. félév végén 12 joghallgató. Távozási bizonyítványt kért az I. félévben 17, a II. félévben 3 joghallgató. Hadi szolgálatban állott 2 joghallgató; meghalt 1.

XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete.

Évfolyam		A kötelezett collegiumok órászáma	A tanulók száma	Anyanyelv szerint				Vallás szerint					A vizsg. eredm.				Tanpenz		Az ösztöndíjasok száma	Az ösztöndíjak összes mennyisége koronaértékben		
				magyar	román	német	szerb	római kath.	gór. kath.	gór. keleti	ágost. hitv.	helv. hitv.	izraelita vallású	kiüntetéssel képesített	egyszerűen	nem	vizsga nélkül	fizetők			mentesek	
																					1/1	1/2
Első félév	Első évfolyam . . .	19	51	43	8	—	—	16	6	4	1	14	10	—	—	—	—	45	2	4	5	705·—
	Második évfolyam .	21	58	49	9	—	—	15	5	6	—	14	18	—	—	—	—	47	4	7	8	1450·—
	Harmadik évfolyam .	22	19	13	6	—	—	5	1	5	2	1	5	—	—	—	—	16	1	2	5	975·—
	Negyedik évfolyam .	22	21	16	5	—	—	5	1	6	1	2	6	—	—	—	—	14	4	3	8	1323·40
Főösszeg :		84	149	121	28	—	—	41	13	21	4	31	39	—	—	—	—	122	11	16	26	4453·40
Második félév	Első évfolyam . . .	17	49	43	6	—	—	14	3	3	2	15	12	5	18	—	26	41	2	6	6	731·60
	Második évfolyam .	22	58	49	9	—	—	17	8	5	—	11	17	13	25	4	16	45	4	9	10	1573·96
	Harmadik évfolyam .	15	22	16	6	—	—	4	2	5	2	3	6	—	—	—	22	19	1	2	5	975·—
	Negyedik évfolyam .	—	13	8	5	—	—	3	2	3	1	1	3	2	3	—	8	7	2	4	10	1623·46
Főösszeg :		50	142	116	26	—	—	38	15	16	5	30	38	20	46	4	72	112	9	21	31	4903·96

Jegyzet. Ebből a kimutatáskól az év közben kimaradt tanulók, valamint az önkéntesek kihagyattak.

A statisztikai kimutatásból kitűnik, hogy az akadémia effektív hallgatói között volt:

Az I. félévben:

<i>anyanyelv szerint:</i>	magyar	121	vagyis 81·20 %
	román	28	" 18·80 "
		<u>149</u>	" 100·00 "
<i>vallás szerint:</i>	róm. kath.	41	vagyis 27·51 %
	gör. kath.	13	" 8·72 "
	gör. keleti	21	" 14·09 "
	helv. hitv.	31	" 20·80 "
	ág. ev. hitv.	4	" 2·68 "
	izraelita	39	" 26·20 "
	<u>149</u>	" 100·00 "	

A II. félévben:

<i>anyanyelv szerint:</i>	magyar	106	vagyis 74·64 %
	román	26	" 25·36 "
		<u>142</u>	" 100·00 "
<i>vallás szerint:</i>	róm. kath.	38	vagyis 26·76 %
	gör. kath.	15	" 10·56 "
	gör. keleti	16	" 11·26 "
	ág. ev. hitv.	5	" 3·35 "
	helv. hitv.	30	" 21·31 "
	izraelita	38	" 26·76 "
	<u>142</u>	" 100·00 "	

származás szerint: a joghallgatók 31 megyéből származtak.

KIMUTATÁSA

a második félévi joghallgatóknak atyjok vagy gyámjok polgári állása szerint :

Atyja vagy gyám- jának polgári állása ; neveze- tesen :	Földmives	Közép- és nagybirt.	Kisiparos és keresk.	Nagyiparos és keresk.	Tanár, tanító, lelkész	Egyéb okleveles	Egyéb értelmiségű	Állami	Hatósági	Községi	Magán	Hadi	Szolga	Önálló	Összesen
								tisztviselő							
	9	10	20	2	22	20	22	9	3	5	7	2	1	10	14

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIV. Az akadémiai könyvtár.

A könyvtárt az idén is sűrűn használták, számszerint 305 egyén 842 művet használt.

A könyvtár állása 1910. jan.

1-én volt 14727 kötet 75167 K 05 fillér

1910. évi gyarapodás :

a) vétel folytán 118 „ 1201 K 75 fillér

b) ajándék folytán 49 „ 204 K 50 fillér

Összesen : 14894 „ 76573 K 30 fillér

Levonandó : 1 „ 14 K 40 fillér

Összesen : 14893 „ 76558 K 90 fillér

hozzáadandó vétel 1 „ 10 K — fillér

állás 1910. decz. végén

értékben 14894 kötet 76568 K 90 fillér

XV. Levéltári szemle.

A kar a lefolyt évben összesen 12 értekezletet tartott. Az iktatókönyv szerint beérkezett 1910. évi július 1-től 1911. évi június 30-ig 801 ügydarab, ezek között 2 miniszteri szabályrendelet.

Az érdekesebb levéltári okmányok a következők:

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
1909 10. 704	jul. 4.	Pályázat a pécsi püspöki joglyceum-nál megüresedett polg. tkezési, váltó és kereskedelmi jog tanszékének betöltésére.
709	jul. 6.	Az 1909—10. évi statistika az orsz. közp. statistikai hivatalnak átküldetik.
715	jul. 9.	Az igazgató kezelése alatt álló 5 rendbeli alapról készített 1909—10. évi számadás felülbírálás végett a VKOM. számvevőségéhez átküldetik.
717	jul. 13.	A kiténtetéssel képesített jhtók névsora a VKOM. hivatalos közlönyének megküldetik.
721	jul. 15.	Jelentés a tanári kar személyzetében beállott változásokról.
724	69436. jul. 7.	A VKOM. dr. Suhajda György titkárnak 4 heti szabadságidőt engedélyez.
728	jul. 20.	Az 1909—10. évi Almanach felterjesztetik és szétküldetik.
736	59821. jul. 14.	A VKOM. az akadémiai épületen fogantatosítandó tataroztatási költségekre 1325 kor. 40 fillért utalványoz.
742	51695. jul. 9.	Ugyanaz az utcai csatorna hálózattal való összekapcsolást 538 k. 65 f., az illemhelyek átalakítását 1830 k. 20 f. erejéig engedélyezi.
745	72368. jul. 23.	Ugyanaz megerősíti az 1910—11. évre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságokat.
746	aug. 5.	Egri tanrend.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
747	69648. jul. 20.	A VKOM. az egyházi jog és a m. alkotmány és jogtörténet tanszékére dr. Bochkor Mihály h. ügyvédet, az erdélyi róm. kath. Status titkárát ideiglenes minőségben ny. rk. tanárrá nevezi ki.
749	69137. jul. 22.	Ugyanaz jóváhagyja az 1910 11. tanév I. felére megállapított tanrendet.
752	65420. jul. 25.	Ugyanaz a II. félévre dr. Baróthy Ákos mtanár részére 200, dr. Mártonffy Marczel tanárnak az államszámviteltani tandíjjutalék kiegészítésére 68 korona jutalomdíjat utalványoz.
753	72367. jul. 27.	Ugyanannak szabályrendelete, melynek értelmében a más főiskolán, akár szigorlaton, akár államvizsgálaton nyert képesítés az itteni jogakadémián államvizsgálatra jelentkezőknek be nem számítható.
755	71942. jul. 27.	Ugyanaz, a kar javaslatához képest az 1910 11. tanév tartamára is a legújabb kor történetének előadására dr. Sigmond Andort, az államszámviteltan előadásával dr. Mártonffy Marczelt bizza meg.
757	3110. aug. 12.	Nagyvárad város meghívja a jogakadémiát a f. é. aug. 18-án, mint ő császári és apostoli kir. Felsége 80-ik születése napján tartandó rendkívüli diszközgyűlésre.
760	14741. aug. 4.	A VKOM. számvevősége az igazgató kezelése alatt álló 5 rendbeti alapról beterjesztett számadást helyesnek találja.
762	3062. ein. aug. 13.	A VKOM. tudatja, hogy Ő cs. és apost. kir. Felsége a kar hódolatát és jókívánatait a 80. születésnapja alkalmából köszönettel legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
765	23067. aug. 10.	A m. kir. belügyi minister ur az 1909. évi Belügyi Közlönyt küldi a könyvtár számára.
766	7316. aug. 27.	A m. kir. honvédelmi minister ur a Ludovika-Akadémia tanári könyvtárának czimjegyzékét küldi az itteni könyvtár számára.
767	—	A kolozsvári m. kir. Ferencz József t. egyetem ünnepi beszédjeit és 1910—11. évi tanrendjét küldi.
768	726.	A muzeumok és könyvtárak főfelügyelősége a m. nemzeti muzeum m. évi állapotáról szóló jelentést küldi.
769	—	Pécsi tanrend.
772	4796. eln. jul 22.	A m. kir. közp. Statistikai Hivatal a „munkabeszüntetések és munkákizárások Magyarországon 1908.” cz. munkát küldi a m. kir. kereskedelemügyi minister ur megbízásából.
773	—	A berlini Handelshochschule 1910—1911. évi tanrendjét küldi.
774	aug. 28.	Egri Évkönyv.
776	15393. aug. 19.	A VKOM. számvevősége tudatja, hogy az 1909. évi ügyviteli átalányszámadást helyesnek találta.
782	1300. jul. 18.	A m. kir. Igazságügyi minister a Polg. tkv. tervezetének főkérdéseire vonatkozó bizottsági tárgyalások IV. füzetet küldi.
784	aug. 31.	Debreczeni Évkönyv.
785	—	Mármaroszigeti Évkönyv.
786	—	Sárospataki Évkönyv.
787	—	Eperjesi Évkönyv.
789	—	Kassai Évkönyv.
1910/11.		
3	szept. 2.	Kassai tanrend.
9	szept. 4.	Kecskeméti tanrend.
10	szept. 5.	Sárospataki tanrend.
11	—	Mármaroszigeti tanrend.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
12	802. szept. 6.	Múzeumok és könyvtárak főfelügye- lőségének 1909. évi jelentése.
21	szept. 10.	Genfi egyetemi tanrend.
25	szept. 13.	Prágai egyetemi tanrend.
28	14686. szept. 1.	Nagyvárad város polgármestere tu- datja, hogy a VKOM. a város ál- tal a Segélyegylet javára tett 1000 koronás alapítványa 1909. évi szám- adását helyesnek találta.
37	szept. 18.	Igazgató felterjesztése a Mensa Aca- demica anyagi támogatása tár- gyában.
39	—	Pozsonyi Évkönyv és tanrend.
85	94852. szept. 15.	A VKOM. dr. Bochkor Mihály ny. rk. tanár fizetését és lakpénzét utal- ványozza.
91	635. szept. 24.	A prémontrei kanonokrend megkö- szöni a kar részvételét néhai Hill József prem. tanár halála alkal- mából.
122	szept. 30.	Mgs. Fetser A. püspöki helynök ur meghívja a jogakadémiát az okt. 4. Ó cs. és apost. kir. Felseje leg- magasabb nevenapján a székesegy- házban tartandó Te Deumra.
128	95405. okt. 1.	A helybeli m. kir. pénzügyigazgató- ság tudatja, hogy Szabó Károly I. évi jhtó a jövedéki birságalap- ból évi 400 kor. ösztöndíjt nyert.
142	89. okt. 5.	Pályázat az egri érs. joglyceuminál a törvénykezési eljárás, kereskedelmi és váltójog tanszékére.
146	okt. 14.	A beirt joghallgatók száma felterjesz- tetik.
160	okt. 21.	Hivatalos átirat a két t. egyetem jog- kari dékáni hivatalokhoz a távozási bizonyítvány megkövetelése tárgyá- ban.
164	okt. 24.	Az ösztöndíjas jhtók I. félévi rovatos kimutatása felterjesztetik.
166	17944. okt. 20.	A VKOM. számvevősége az 1909 – 10.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
168	18030. okt. 21.	II. félévi tandíjszámadást helyesnek találta. Ugyanaz a m. évi tataroztatási költségekről készített számadást helyesnek találta.
175	120782. okt. 26.	A VKOM. leküldi a budai, váczi M. Terézia és Koháry-féle magasabb ösztöndíj állomások betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt.
180	8721. eln. okt. 6.	A m. kir. közp. stat. Hivatal megküldi a m. kir. kormány 1909. évi működéséről és az ország közállapotáról szóló Jelentést és Statisztikai Évkönyvet.
192	nov. 13.	A kassai kir. jogakadémia tanári kara közli a dékánrendszerre való átmenetel tárgyában hozott határozatát.
203	nov. 21.	A wieni cs. kir. egyetem legujabb nyomtatványait küldi.
210	123322. nov. 12.	A VKOM. rendelete a napibéres szolga bérének kiegészítése s az adóhivatal által leendő kifizetése tárgyában.
214	nov. 24.	A bécsi cs. és kir. konzuli akadémia személyzete.
220	nov. 26.	Néhai Sáfrány Lajos helybeli ev. ref. tanítónőképezdei igazgató gyászlapja. A kar részvétirata.
226	72914. okt. 27.	A VKOM. rendelete az egyetemi m. tanári képesítésről szóló szabályzat 29. §-ának értelmezése tárgyában. H. Közl. 1910. évi 22. sz.
241	7598.	A kereskedelemügyi m. kir. minister úr 1909. évi működéséről szóló Jelentését küldi.
243	decz. 7.	Prágai tanrend.
245	decz. 10.	A második félévi tanrend megerősítés végett felterjesztetik.
246	—	Az 1910 – 11. első félévi tandíjszámadás fölülbírálás végett a VKOM. számvevőségéhez átküldetik.
250	decz. 15.	A kolozsvári t. egyetemi Szent Imre-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
251	decz. 16.	egyesület megköszöni a karnak a pártoló tagok közé belépését és Évkönyvét küldi.
252	—	A kar üdvözlő irata mgos dr. Balogh Jenő államtitkár urhoz.
253	—	A berlini kereskedelmi főiskola dr. Dunker rektorának elhunytát tudatja. Részvétírat.
256	decz. 18.	Mgos Hlatky Endre városi főispán átirata az orsz. gyermeksanatorium-egylet javára való gyűjtés tárgyában. A kar 20 koronát adományoz.
264	decz. 20.	Körmöczbánya sz. kir. főbányaváros tanácsa a Wallovits Mihály-féle ösztöndíj állomás betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt küldi.
265	9348. eln. decz. 5.	Mgs dr. Balogh Jenő államtitkár válasza a kar üdvözlő iratára.
277	17717 — 1910. jan. 1.	A m. kir. földmivelésügyi minister megküldi a „Világ 1910. évi gabonatermése“ cz. művet.
280	141826. decz. 20.	Biharvármegye alispánja megküldi a gf. Tisza Lajos-féle ösztöndíj állomások betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt. Kihirdettetett.
281	jan. 7.	A VKOM. a második félelvi tanrendet jóváhagyja.
283	jan. 9.	A kolozsvári m. kir. Ferencz József t. egyetem megküldi kiadványait.
285	jan. 12.	Pécsi tanrend.
288	jan. 15.	Kecskeméti tanrend.
289	5459. eln.	Eperjesi tanrend.
290	jan. 15.	A m. kir. földmivelésügyi miniszter megküldi „A magyar mezőgazdasági kísérletügyi intézmények“ cz. művét.
291	4979. decz. 31.	Felterjesztés nőknek az államszámviteltani előadások hallgatására bocsátása tárgyában.
		A VKOM. tudatja, hogy az államhivatalnokok és családtagjainak szá-

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
292	jan. 5.	mára Karlsbadban és Franzensbadban kedvezményes helyek nyerhetők. Temesvári siket-néma intézet gyűjtő-ive. A kar 5 koronát adományoz.
294	jan. 19.	Debreczeni tanrend.
295	—	Mármaroszigeti tanrend.
296	5695. eln. jan. 7.	A VKOM. leküldi „Magyarország közoktatásügye 1909. évben“ cz. kiadványát.
311	jan. 22.	A m. jogászegylet meghívja a jogakadémiát az Országbirói Értekezlet 50-ik évfordulóján tartandó ünn. Egri tanrend.
312	—	Egri tanrend.
313	15031--1910. jan. 6.	A VKOM. Bodó Imre volt müegyetemi, a nagyváradi kir. kath. jogakadémia r. hallgatója részére 1903. évben utalványozott Alapy-féle 420 koronás ösztöndíját az 1910–11. tanévtől kezdve ismét folyóvá teszi.
314	5015. eln. jan. 16.	Ugyanannak rendelete az igazolványos altisztek polgári szolgálatban való alkalmazása tárgyában.
318	jan. 23.	A Nagyvárad város által a joghallgatókat segélyző alap javára tett 1000 koronás alapítvány 1910. évi kamatainak hováfordításáról készített számadás a polgármesterhez átküldetik.
320	jan. 24.	D. Florián Károly eperjesi jogtanár „A főiskolai seminariumokról“ cz. értekezését küldi.
331	728. jan. 25.	Budapest sz. k. székesfőváros köz-kórházainak Évkönyvét küldi.
339	jan. 26.	Ugyanaz 1911. évi költségvetését küldi.
347	jan. 29.	Sárospataki tanrend.
348	142468--1910. jan. 11.	A VKOM. dr. Baróthy Ákos és dr. Károly I. mtanároknak I. félévi jutalomdíjait 240 koronát utalványozza.
349	4723. jan. 10.	Ugyanaz megküldi az Okolicsányi-féle ösztöndíj pályázatot. Kihirdetett.

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
356	jan, 31.	Az ügyviteli átalányokról 1910. évről készített számadás felülbírlás végett a VKOM. számvevőségéhez átküldetik.
360	—	Az 1910. évi könyvtári számadás is.
361	febr. 1.	Kassai tanrend.
378	jan. 10.	A m. kir. postatakarékpénztár a fennállásának negyedszázados évfordulója alkalmából kiadott Emlékiratát küldi.
379	—	Néhai hilibi dr. Haller Károly ny. egyetemi tanár gyászlapja. A kar részvétirata.
391	febr. 14.	A nagyváradi tkplár r.-társaság tudatja, hogy 1910 évi tiszta jövedelméből a Mensa Academica javára tett alapítványa gyarapítására 100 koronát adományozott.
396	—	A nagyváradi Gazdasági és Iparbank szintén 40 koronát.
397	78180 – 1910. febr. 8.	A VKOM. tudatja, hogy az 1911. évi költségvetésébe 1000 koronát vett föl a Mensa Academica javára s hogy a f. tanév második felére eső 500 koronát annak idején ki fogja utalni.
400	febr. 18.	Győr sz. kir. város polgármestere megküldi az ottani megszünt jogakadémia segélyegylete vagyonából alakult 500 koronás segély-egyleti ösztöndíj betöltésére vonatkozó pályázatot. Kihirdettetett.
403	18630. febr. 6.	A VKOM. a jogi szakoktatás részleges reformja tárgyában a kartól véleményt kér. Felterjesztetett.
407	febr. 19.	A II. félévre beirt joghallgatók száma felterjesztetett.
408	—	A berlini felsőkereskedelmi főiskola nyári tanrendje.
409	11992 – 1910. febr. 10.	Győr sz. kir. város tanácsa megküldi Győr monografiáját és a Gyermekek közegészségügyi viszonyai cz. művet.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
411	460. febr. 20.	A kolozsvári m. kir. Ferencz József t. egyetem jogkari dékánja megköszöni a kar részvétirátát néhai dr. Haller Károly nyug. egyetemi tanár elhunytá alkalmából.
417	febr. 24.	A biharmegyei Kereskedelmi- ipar- és terményhitelbank rt. tudatja, hogy m. évi tiszta jövedelméből 40 koronát adott a Mensa Academica javára.
420	febr. 26.	A neuchateli egyetem nyári francia nyelv curzusának programját küldi. Kihirdette.
421	244. febr. 16.	A VKOM. a jogakadémiánál létesített csatornázási munkálatokra 557 K 99 f., az árnyékszék átalakítására 1832 K 20 f. költséget utalványoz.
423	21626. febr. 21.	Ugyanaz dr. Bozóky Ferencz külföldi tanulmányújáról tett jelentését elismeréssel tudomásul veszi.
428	márcz. 4.	Pozsonyi tanrend.
430	1514. febr. 28.	Az eperjesi ág. ev. joglyceum dékánja az itteni tanárok fizetéseit és illetményeit tudakolja. Közöltetett.
431	márcz. 4.	A jászóvári premontrei kanonokrend 1911. évi névtárát küldi.
440	márcz. 8.	Néhai ftdő Makucz Ernő helybeli róm. kath. tanítónőképezdei igazgató gyászlapja. A kar részvétirata.
441	28924. febr. 28.	A VKOM. leirata a ny. r. jogakadémiai tanároknak a VI. fizetési osztályba való fokozatos előléptetése tárgyában.
442	147011. febr. 1.	Ugyanaz Puskás János IV. évi joghallgatónak a M. Terézia ösztöndíjalap jövedelem fölöslegéből 100 korona segélyt adományoz.
451	23861. márcz. 11.	A VKOM. számvevősege a szünidő alatt fogatosított tataroztatási költségek számadását helyesnek találta.
453	833. eln. febr. 23.	Ugyanaz a számadási perrendtartást ismerteti a H. Közl. 6. számában.

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
454	febr. 23.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> az alkalmazott díjnokok és napidíjas szolgák betegség vagy baleset ellen való biztosításának mellőzése tárgyában.
459	2 kpv. márcz. 17.	Nagyvárad város polgármestere a választásra jogosult tanárok és hivatali alkalmazottak jegyzékét kéri. Átküldetett.
460	márcz. 21.	Ngos Szemere Miklós kamarás — a Szemere-család történetét tárgyaló díszmunkát ajándékozza a könyvtárnak. Köszönettel fogadtatott.
454	márcz. 22.	A kar üdvözlő felirata nm. dr. gróf Széchenyi Miklós ujonnan kinevezett nagyvárad püspök úrhoz.
471	márcz. 27.	Felterjesztés a nm. VKOM. úrhoz, melyben értesített, hogy dr. Hoványi Gyula ny. r. t. a könyvtárőri tisztességéről lemondott s hogy ugyanarra dr. Sigmond Andor ny. r. t. választatott.
472	márcz. 28.	Néhai Eröss Lajos tisztántúli ref. püspök gyászlapja. Részvétirat.
473	28423. márcz. 17.	A VKOM. a kolozsvári m. kir. Ferencz József t. egyetemnél megüresedett osztrák m. jogi tanszék betöltésére pályázatot hirdet.
474	márcz. 30.	A Kath. Iskolaegyesület gyűjtőive. A kar 10 koronát adományoz.
475	márcz. 31.	Gróf Széchenyi Miklós püspök úr válasza a kar üdvözlő iratára.
479	35829. márcz. 20.	A VKOM. leküldi a cs. és kir. konzuli akadémián az 1911 – 12 tanévben betöltendő helyekre vonatkozó pályázati hirdetményt; kihirdettetett.
485	ápril 3.	Prágai tanrend.
486	33566. márcz. 24.	A VKOM. dr. Molnár Imre ny. r. tanárt a VI. fizetési osztályba előlépteti.
487	33569. márcz. 24.	Ugyanaz dr. Hoványi Gyula ny. r. tanárt a VI. fizetési osztályba előlépteti.

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
488	222.	A kecskeméti ev. ref. jogakadémia közli a jogi szakoktatás reformja tárgyában felterjesztett javaslatait. Az itteni jogakadémia javaslatai viszont közölnetnek a kecskeméti jogakadémiával.
493	ápril 7.	A genfi egyetem nyári tanrendje.
495	30113. márcz. 17.	A VKOM. dr. Bozóky Alajos igazgatónak f. é. ápril 1-től nyugdíjba is beszámítandó ad personam szóló, évi 2000 koronás személyi pótléket engedélyez.
497	274. ápr. 8.	Az egri érs. joglyceum igazgatója értesítést kér a VI. fizetési osztályba előléptetett itteni jogtanárokról. A ministeri leirat másolata átküldetik.
501	ápril 10.	A Rotterdami postaigazgatóság előfizetési felhívása a posta történelmi, bírói és politikai jelentőségéről kiadott francia nyelvű munkára. A kar megrendeli a könyvtár számára.
508	ápril 15.	Csernoviczi tanrend.
509	47125. ápril 10.	A VKOM. leküldi a budapesti t. egyetemenél szervezett 3-ik büntetőjogi tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt; kihirdettetett.
512	46772. ápril 13.	Ugyan z leküldi a pozsonyi kir. kath. jogakadémián megüresedett kereskedelmi s váltó és polgári perjogi tanszék betöltésére vonatkozó pályázatot; kihirdettetett.
513	20418. ápril 7.	Ugyanaz Ásmány Zoltán IV. évi joghallgatónak a győri árva-alapítvány jövedelem fölőslégéből 200 korona segélyt adományoz.
514	128055. ápril 13.	Ugyanaz leküldi a grf. Pálffy János-féle ösztöndíj pályázatot; kihirdetetett.
516	639. ápr. 21.	A wieni cs. kir. egyetem nyári tanrendjét küldi.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
523	ápr. 27.	Némäti Kálmán „Nagy-Magyarország ismeretlen tört. okmánya“ cz. művét küldi.
525	2708. eln. márcz. 28.	A m. kir. földmívelésügyi minister megküldi „Utmutató a gazdasági tudósítók számára 1911. cz. kiadványát.
526	486. ápr. 23.	A m. kir. József müegyetem meghívója a máj. 7-én tartandó zászlószentelési ünnepélyére. A kart mgs. dr. Székely István t. egyetemi tanár képviselte.
530	241. ápr. 30.	A m. t. Akadémia meghívja a jogakadémiát az április 30-án tartandó közülésére.
540	máj. 5.	Nm. dr. Szabó János szamosujvári g. k. püspök gyászlapja. A kar részvétírata.
546	41269. máj. 1.	A VKOM. a 471. sz. jelentést tudomásul veszi.
562	6357. máj. 9.	Biharvármegye alispánja tudatja, hogy a Mensa Academica javára megszavazott 200 korona az adóhivatalnál fölvehető.
564	175. máj. 18.	A helybeli m. kir. államépítészeti hivatal átteszi a nagy szünidőben foganatosítandó tisztogatási és javító munkálatokról készített és záradékolt 6 db. költségvetést. A munkálatok engedélyezése végett felterjesztetnek.
565	máj. 21.	Néhai dr. Böhm Károly kolozsvári t. egyetemi bölcsészeti ny. r. tanár gyászlapja. A kar részvétírata.
568	3369. máj. 17.	A VKOM. számvevősége az 1910. évi könyvtári számadást helyesnek találta.
570	máj. 23.	Az 1910—11. második félévi tandij-számadás fölbírálás végett a VKOM. számvevőségéhez átküldetik.
571	máj. 23.	A gf. Pálffy-féle 1000 koronás ösztöndíjért folyamodott jhtók kérvényei felterjesztetnek.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
573	máj. 25.	Meghívó az ausztriai polg. törvénykönyv 100 éves jubileumi ünnepélyére, mely Wienben 1911. június 1. az osztrák képviselőház termében tartatik.
574	—	A kolozsvári m. k. Ferencz József t. egyetem Rectora és Tanácsa megköszöni a részvétiratot. (565.)
578	máj. 27.	Az 1910. évben beszerzett ipari cikkekről és foganatosított javítási munkálatokról készített kimutatás a kereskedelmi muzeum igazgatóságához átküldetik.
582	1580. máj. 25.	Nm. gróf Széchenyi Miklós püspök úr a Mensa céljaira 200 koronát küld. Az igazgató személyesen megköszöni.
584	5220. ápr. 11.	A m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága a magyar papirgyárak bejegyzett vízjegyeinek kimutatását közli.
585	máj. 31.	A csikszeredai r. kath. főgymnasium új épületének fölavatási ünnepélyére meghívja a jogakadémiát. Átiratban üdvözöltetett.
593	1723. eln. máj. 20.	A nm. VKOM. rendelete a népfölkelelési szolgálatra kötelezett alkalmazottak fölmentésére vonatkozó „Fölmentési javaslatok“ és „Mentességi névjegyzékek“ szabályszerű kiállítása tárgyában VKOM. H. Közl. 11. sz.
598	1683. jun. 6.	Nm. gróf Széchenyi Miklós püspök úr meghívja az akadémiát az urnapi isteni tiszteletre és körmenetre.
599	jun. 7.	A berlini Treptowi csillagvizsgáló a kiadásában megjelenő „Das Weltall“ cz. folyóiratnak beszerzését ajánlja.
609	1598. eln.	AVKOM. közli az „Alliance Francaise“ igazgatósága által megküldött szün-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
617	jun. 23.	idei tanfolyam programját. Kihirdetett. A vizsgálati bizottságok elnökeinek jelentése az 1910-11. tanév folyamán tartott alap- és államvizsgálatok eredményéről. Felterjesztett.
623	jun. 26.	A kitüntetéssel képesített joghallgatók névsora a VKOM. Hivatalos Közlönyének megküldetik.
625	—	Az 1910-11. tanévi statisztikai kimutatás az orsz. közp. statisztikai Hivatalnak átküldetik.
626	jun. 27.	Fölterjesztés a törvényszéki orvostani és közegészségtan magántanára dr. Baróthy Ákos ny. városi főorvos lemondása következtében szükségessé vált intézkedés tárgyában.
627	—	Az ösztöndíjas joghallgatók 1910-11. II. félévi rovatos kimutatása felterjesztetik.
629	2476. eln. jun. 26.	A nm. VKOM. úr tudatja, hogy ő cs. és apostoli kir. Felsője Pilis-maróti dr. Bozóky Alajos igazgatónak a főiskolai oktatás terén sok évi buzgó működésével szerzett érdemei elismeréseül a m. kir. udvari tanácsosi méltóságot díjmentesen adományozta.
630	jun. 30.	Záró jelentés az 1910-11. tanévről.

Figyelmeztetés.

A beiratások és beiktatások az 1911—1912. tanévre folyó évi szeptember 1—12-ig az igazgatónál, 15-ig az egyes tanároknál eszközöltetnek, ezen napon túl a fölvétel csak külön engedély alapján történhetik.

A beiratás alkalmával minden *újonnan* belépő joghallgató köteles 6 korona beiratási díjat a könyvtár és *minden* joghallgató 1 koronát a Mensa Academica javára lefizetni. Az I. félévi tandíj is *beiratáskor fizetendő*. Ugyanakkor benyújtandók a kellően (érettségi bizonyítvánnyal, leczkekönyvvel és legújabb keletű hatósági szegénységi bizonyítvánnyal) felszerelendő tandíjmentességi kérvények.

A pót- és ismétlő alapvizsgálatok f. évi szept. 9-től 14-ig tartatnak.

A „Veni Sancte“ szept. 15-én lesz, a nyilvános előadások szept. 16-án kezdődnek.

Kelt Nagyvárad, 1911. július 1-én.

Az igazgatóság.

T a r t a l o m.

	Lap
I. Történelmi visszatekintés	3
II. A jog- és államtudományi kar személyzete	4
III. Vizsgálati bizottságok	6
IV. Az 1910—1911. tanév története	8
V. A tanárok irodalmi működése	29
VI. Ifjúsági egyletek	32
VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete	36
VIII. Akadémiai hallgatók	38
IX. A tandíj alól egészen és félig felmentettek kimutatása	43
X. Tananyag	44
XI. Ösztöndíjasok	46
XII. Vizsgálatok	48
XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete	51
XIV. Akadémiai könyvtár	53
XV. Levéltári szemle	54